

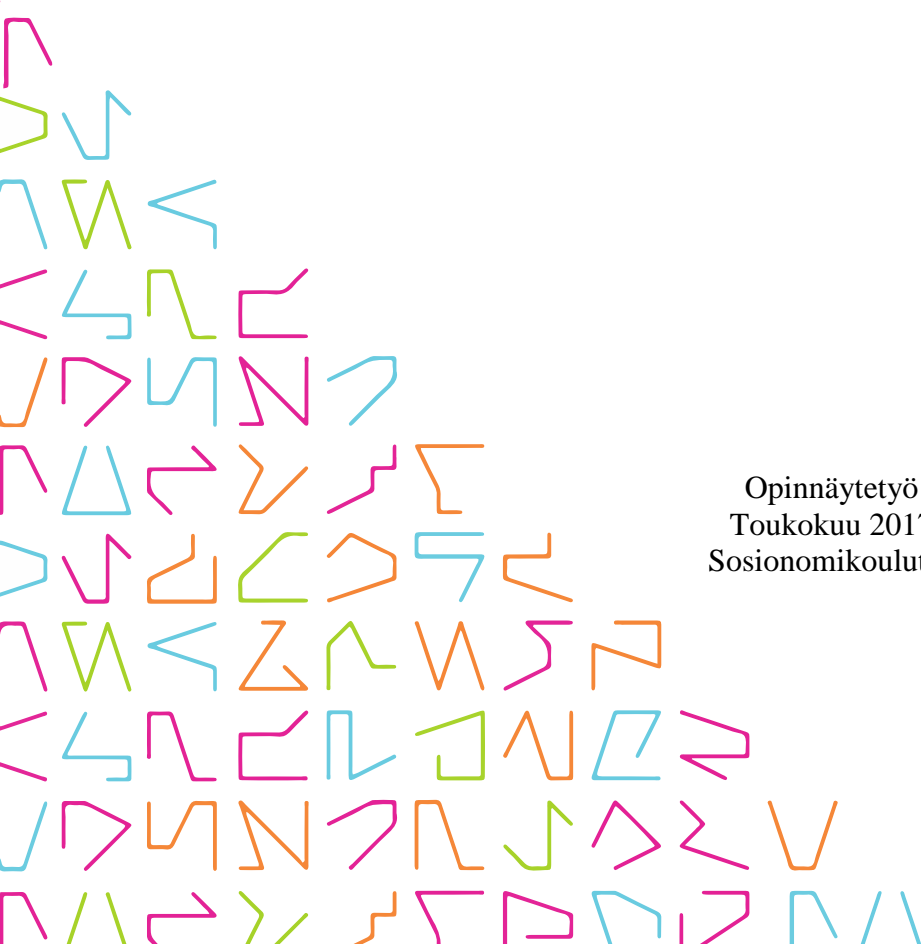
TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

”LUODAAAN SEMMOINEN YHTEINEN YMPYRÄ ”

Tulevaisuusverstaas senioritalon yhteisöllisyyden
tukemisen ja palvelun kehittämisen menetelmänä

Sari Seitsalo

Opinnäytetyö
Toukokuu 2017
Sosionomikoulutus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomikoulutus

SEITSALO SARI:

”Luodaan semmoinen yhteinen ympyrä”

Tulevaisuusverstaas senioritalon yhteisöllisyyden tukemisen ja palvelun kehittämisen menetelmänä

Opinnäytetyö 46 sivua, joista liitteitä 4 sivua
Toukokuu 2017

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen tapaustutkimus, jossa tarkastelun kohteena on uuden senioritalon asuinyhteisö. Työn tarkoituksena oli testata tulevaisuusverstaas-menetelmää yhteisöllisyyden luomisen, osallisuuden tukemisen sekä palvelun kehittämisen väliin. Tavoitteena oli selvittää millaisia tarpeita ja odotuksia taloon muuttaneilla on asuinyhteisönsä, palveluidensa sekä asuinyhteisön yhteisöllisyyden kehittämisen suhteen.

Tulevaisuusverstaas on ongelmanratkaisumenetelmä, jossa yhteisön jäsenet yhdessä tasa-arvaisesti työskentelemällä pohtivat sovittuun asiaan liittyviä ongelmia ja ideoivat niihin ratkaisuja. Tulevaisuusverstaas käyttövoimana toimii sosiaalinen mielikuvitus, joka luo ongelmien ratkaisemiseksi visioita ja haavekuvia. Lopulta valitaan demokraattisesti ne ratkaisut, joita halutaan yhdessä toteuttaa. Verstaas tarkoituksena on aktivoita ihmisiä toimimaan yhdessä sekä lisätä heidän vaikutusmahdollisuuksiaan itseään koskevissa asioissa. Tulevaisuusverstaas voi myös tuottaa materiaalia päätöksenteon tueksi ja ohjeeksi.

Työssä kuvattu tulevaisuusverstaas tuotti työstettäväksi neljä eri aihealuetta, jotka liittyivät palveluihin, taloyhtiöön, ympäristöön ja yhdessä tekemiseen. Jokaisesta aihealueesta ideoitiin ja unelmoitiin ratkaisumalleja, joista yhdessä valittiin parhaat toteutettaviksi. Verstaas lopuksi valitut toimintasuunnitelmat sekä niihin liittyvät yhteisesti sovitut asiat ja aikataulut kirjattiin ylös.

Tulevaisuusverstaas-menetelmä soveltui hyvin työskentelytavaksi ja tutustumiskeinoksi uudelle asuinyhteisölle. Verstaas vaiheittainen eteneminen toimi ongelmanratkaisussa hyvin, sillä se antoi tilaa keskustelulle pienistäkin ongelmista ja ideoista, mutta fokusoiti tärkeimmät asiat jatkokäsittelyyn. Tulevaisuusverstaas tulokset osoittavat, että asuinyhteisön viihtyvyyteen ja toimivuuteen sekä yhteisöllisyyden kokemiseen vaikuttavat monet asiat. Ne voivat olla konkreettisia ja käytännöllisiä kuten piha-alueen viihtyvyys tai ovien lukitseminen, tai ne voivat liittyä haluun toimia ja tehdä yhdessä.

Asiasanat: tulevaisuusverstaas, yhteisöllisyys, osallisuus, senioritalo, asuinyhteisö

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

SEITSALO SARI:

Communality from a future workshop
Supporting communality and developing services in a senior house

Bachelor's thesis 46 pages, appendices 4 pages
May 2017

The purpose of the thesis was to test the future workshop method as a tool for creating community, support for inclusion and developing services. The aim was to support inhabitants to get to know each other and to confirm their sense of communality. This thesis was conducted as a functional study.

The future workshop is a problem-solving method in which the whole community cooperates in a democratic way to think about problems related the subject matter. The aim is to find new ideas which are then implemented together.

As a result of the future workshop there were produced four different themes related to services, housing, environment and collaboration. Each of the themes were innovated and dreamed of the solutions, one of which was chosen to the best implementation. Finally there were one action plan from each theme to carry out and agreed things were written down.

This method suited the study well, as the purpose of the workshop was to activate people to work together and to get results in matters concerning themselves and services they need. The results show that many subjects affect the comfort and functionality of a community and the experience of communality.

Key words: future workshop, communality, participation, senior housing, living society

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	YHTEISÖNÄ SENIORITALO.....	8
2.1	Ikäystävällinen asuinympäristö.....	8
2.2	Asuinyhteisönä palveleva ja yhteisöllinen senioritalo.....	9
3	YHTEISÖLLISYYS	12
3.1	Yhteisö ja yhteisöllisyys käsitteinä.....	12
3.2	Yhteisöllisyys voimavarana.....	13
3.3	Yhteisöllisyyden kokeminen.....	14
4	OSALLISUUS JA TOIMIJUUS	16
4.1	Osallisuus käsitteenä.....	16
4.2	Toimijuus käsitteenä	17
4.3	Ikäihminen omien palveluidensa asiantuntijana ja kehittäjänä.....	18
4.4	Osallisuuden ja toimijuuden tukeminen	19
5	TULEVAISUUSVERSTAS YHTEISÖLLISYYDEN JA PALVELUN KEHITTÄMISEN MENETELMÄNÄ	21
5.1	Tutkimuksen tarkoitus, tavoite, tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmä.....	21
5.2	Tulevaisuusverstas menetelmänä.....	22
6	TULEVAISUUSVERSTASTYÖSKENTELYN KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS 25	
6.1	Valmisteluvaihe	25
6.2	Ongelmavaihe	26
6.3	Mielikuvitusvaihe	26
6.4	Todellistamis- ja päätösvaihe.....	26
7	TULEVAISUUSVERSTAAN TULOKSET	28
7.1	Ongelmia neljässä kategoriassa	28
7.2	Ideat ja unelmat esiin	29
7.3	Kehityskelpoisimmat ideat jatkoon	30
7.4	Tuumasta toimeen: ”Luodaan semmoinen yhteinen ympyrä”	31
7.5	Palautetta verstastyöskentelystä.....	32
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	33
8.1	Tulevaisuusverstaan arviointi	33
8.2	Ajatuksia tulevaisuusverstastyöskentelystä	34
9	POHDINTA.....	36
	LÄHTEET.....	39
	LIITTEET	43
	Liite 1. Alustava kysely Nestorin Aarteen asukkaille	43

Liite 2. Kutsu tulevaisuusverstaaseen	1 (2)	44
Liite 2. Kutsu tulevaisuusverstaaseen	2 (2)	45
Liite 3. Palautekysely tulevaisuusverstaasta		46

1 JOHDANTO

Aidossa yhteisössä on filosofi Martin Buberin määritelmän mukaan kolme välttämätöntä edellytystä: vastavuoroisuus, suhteiden kokonaisvaltaisuus sekä halu ja kyky kohdata toiset ihmiset sellaisina kuin he ovat, ilman yritystä muuttaa heitä omien toiveiden tai tarkoitusten mukaisiksi. Yhteisössä toimii näin ollen yhdessä erilaisten persoonien joukko, joka näkee yhteisön toiminnassa muototutuvan nykyhetken ja tulevaisuuden lisäksi myös toisensa. Yhteisössä ihminen kohtaa ihmisen. (Ryynänen 2016, 131.)

Kuuluminen johonkin on yksi ihmisen perustarpeista ja siksi se vaikuttaa myös ihmisen hyvinvointiin. Yhteisöllisyys muodostuu yhteisiin intresseihin nojaavasta toiminnasta ja yhteyden tunteesta. Me-asenne ja vuorovaikutteinen luottamus syntyvät yhteisön ydinkulttuurista, joten yhteisö toimii myös sosiaalisen pääoman alustana. (Hyyppä 2002, 25–28; Hyyppä 2005, 19–21.)

Yhteisönä kasvaminen on yhteistoiminnallinen prosessi, jossa itse yhteisö on lähtökohdanna. Sosiaalipedagogisen toiminnan näkökulmasta yhteisön muodostumista ja kasvamista voidaan tukea kohtaamalla yhteisö huomioiden sen jäsenten yksilöllisyys ja sekä vahvistamalla sellaisia suhteita, joissa yksilöllisyys tulee kohdatuksi. Yhteisön ytimessä on toisen ihmisen kohtaaminen sekä dialogiset ja vastavuoroiset suhteet. (Ryynänen 2016, 134–135.)

Yhteisöllisyys siis syntyy ja kehittyy sen jäsenten toiminnan myötä ja yhteisöllisyyttä on myös mahdollista tukea. Yhteisöllisyyttä rakennetaan arjen vuorovaikutustilanteissa, joten sen kehittyminen vaatii luottamuksellista ilmapiiriä, kuulluksi tuleamista, tasavertaista kohtelua sekä mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa. Kuten missä tahansa prosessissa, on alun ja ensivaikutelman sekä sitoutumisen merkitys onnistumiselle suuri.

Tässä opinnäytetyössä tarkastelun kohteena on uuden senioritalon asuinyhteisö. Työn tarkoituksena oli testata tulevaisuusverstas-menetelmää yhteisöllisyyden luomisen, osallisuuden tukemisen sekä palvelun kehittämisen välineenä. Tavoitteena oli selvittää millaisia tarpeita ja odotuksia taloon muuttaneilla oli asuinyhteisönsä, palveluidensa sekä asuinyhteisönsä yhteisöllisyyden kehittymisen suhteen.

Tutkimuksen teoreettinen pääkäsite on yhteisöllisyys. Yhteisöllisyyden lisäksi tarkastellaan myös osallisuutta ja toimijuutta, koska ne käsitteinä linkittyvät vahvasti yhteisöllisyyteen ja sen kokemiseen. Yhtenä tutkimuksen tarkoituksena on asukkaiden osallistaminen ja koska myös tutkimusmenetelmä on osallistava, on perustelua käsitellä teoriaosuudessa myös osallisuuden ja toimijuuden tukemista sosionomin ammatillisesta näkökulmasta tarkasteltuna.

2 YHTEISÖNÄ SENIORITALO

2.1 Ikäystävällinen asuinympäristö

Ikärakenteen muuttuessa ikääntyneiden määrä väestöstä kasvaa. Ikääntyneet eivät silti muodosta yhtenäistä ryhmää ihmisinä tai palveluiden tarvitsijoina, vaan yksilölliset eroavaisuudet voivat olla suuria. Eroavaisuuksia on niin fyysisessä kuin psyykkisessä kunnossa, elintavoissa, elämänkatsomuksessa, sosioekonomisessa asemassa kuin henkilöhistoriassakin. (Mikkola & Rasila 2006, 15.)

Edellä mainitut erot vaikuttavat myös ikämäärittelyyn ja kokemukseen vanhuudesta. Nykyisin puhutaan usein kolmannesta iästä, joka ei vielä täytä varsinaisen vanhuuden kriteerejä. Vanhuus sekä siihen yhdistetty hoivan tarve ja haurastuminen seuraavat vasta tämän aktiivisen vaiheen jälkeen. Näin ollen ennen hoivaa edellyttävää vaihetta ikääntynyt on voinut elää pitkään toimintakykyistä ja osallistuvaa elämää, eikä välttämättä edes ole kokenut itseään vanhaksi. (Haarni 2010, 8–9.) Muuttuva ikäkäsitys sekä ikääntyneiden yksilöllisyys asettavat omat haasteensa asumisratkaisuiden ja muiden palveluiden kehittämiseen.

Suurin osa ikääntyvistä asuu – ja haluaa asua – omassa kodissaan. Kotona asuminen on myös yleisesti tavoitteena ikäihmisiä koskevissa suunnitelmissa. Aktiivinen ja osallistava ikääntyminen ovat keskusteluissa pinnalla, sillä aktiivisena pysymisen katsotaan lisäävän terveyttä ja hyvinvointia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013; Rantanen 2016.) Näin ollen yhteisöllisyyden tukeminen jo asumispalveluja suunniteltaessa on perusteltua ja käytännössä laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista antaa tällaiselle toiminnalle vankan perustan (28.12.2012/980).

Erilaisiin asumis- ja palvelutarpeisiin vastaaminen vaatii uudenlaista ajattelua, uusia palvelumalleja sekä ikäihmisen osallistavaa palvelun kehittämistä. Ikääntyneet tarvitsevat asuntoja, jotka mahdollistavat itsenäisen, turvallisen ja täysipainoisen kotona asumisen. Lisäksi he tarvitsevat helposti kotiin saatavia palveluita toimintakyvyn muuttuessa ja palvelutarpeiden kasvaessa. Ympäristöministeriön ikääntyneiden asumisen kehittämissuunnitelman 2013–2017 mukaan on tarvetta jopa miljoonalle ikääntyneiden asumiseen soveltuvalla asunnolla. (Tyynelä 2016, 9.)

Osa ikääntyvistä ennakoi tulevaisuuden asumistarpeitaan ja valitsee vanhuutensa ajan asunnon itse jo hyvissä ajoin. Tyypillistä on, että asuinratkaisut mietitään uusiksi eläkkeelle siirryttäessä. Muutto senioritaloon on yksi vaihtoehto, sillä senioritalo koetaan yleensä palvelutalona miellyttävämmäksi. Senioritalolla tarkoitetaan tietyn ikärajan ylittäneille, esimerkiksi vähintään 55-vuotiaille rakennettua asuintaloa, jossa on usein asukkaille yhteisiä tiloja ja toimintaa. Senioritalon asunnot voivat olla joko yksityisiä tai yhteisöjen omistamia vuokra-, asumisoikeus- tai omistusasuntoja. Senioritalot sijaitsevat yleensä lähellä palveluja ja tarvittaessa palveluja saa myös kotiin. Lisäksi asuinympäristö ja asunto ovat esteettömiä, rauhallisia ja turvallisia. (Andersson 2007, 11–12.)

Väestön ikääntyessä tarvitaan siis yksilöllisesti räätälöityjä, oikea-aikaisia ja lähellä asiakasta olevia palveluita, jotka mahdollistavat ja tukevat iäkkään henkilön omaa toimijuutta. Kyse on laajasti hyvän elämän edistämisestä eli hyvän elämänlaadun ja toimivan arjen turvaamisesta. Terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen turvaaminen on tärkeimpiä varautumistoimia nopeasti ikääntyvässä Suomessa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 9, 15, 24.)

2.2 Asuinyhteisönä palveleva ja yhteisöllinen senioritalo

Vanhempien ikäluokkien kasvu ei tarkoita, että koko senioriväestön terveydentila heikkenisi samassa tahdissa kuin ennen (Katainen 2006, 12). Sen sijaan tulevaisuudessa suuri osa ikääntyneistä elää suotuisaa vanhenemista eli he kokevat terveytensä, sosiaaliset suhteensa ja taloudellisen tilanteensa vähintään kohtalaisina. He ovat tottuneita palvelunkäyttäjiä ja monilla heistä on varallisuutta ostaa palveluita. Asumiselta he odottavat viivattomuutta, palvelujen läheisyyttä ja yhteisöllisyyttä. (Hämäläinen, Kojo, Lanne, Rytönen & Reisbacka 2013, 41.)

Hyvään vanhenemiseen sisältyy mm. fyysisen aktiivisuuden ylläpitäminen, ajan tasalla pysyminen ja uusienkin asioiden omaksuminen, sosiaalisten verkostojen ylläpitäminen, harrastukset sekä osallistuminen erilaiseen sosiaaliseen toimintaan. Aktiivisena vanhenemista tukemalla voidaan ehkäistä yksinäisyyttä, masentuneisuutta ja elämän tarkoituksettomuuden tunnetta. (Heimonen 2009, 15.)

Senioritalo valitaan asumismuodoksi yleensä siksi, että oma tai puolison terveydentila on heikentynyt, tai että edellinen asunto on käynyt työlääksi asua tai hoitaa. Muita syitä ovat

halu päästä lähemmäksi palveluita, yksinäisyys, turvattomuus tai halu saada pienempi ja parempi asunto. Toiveena on, että senioritalo olisi loppuelämän koti, eikä muualle enää tarvitsisi muuttaa. (Andersson 2007, 12.)

Tämän tutkimuksen kohde As Oy Nestorin Aarre on Tampereen Niemenrantaan keväällä 2017 valmistunut senioritalo, jossa asukkaille kuuluu ensimmäisen viiden vuoden aikana hyvinvointivastikkeena tiettyjä terveys- ja hyvinvointipalveluita. Palvelut tuottaa talon alakerrassa sijaitseva kuntoutus- ja erikoislääkärikeskus Ikifit Oy, josta on mahdollista ostaa myös muita hyvinvointi- ja hoivapalveluita, kuten lääkärin ja sairaanhoitajan vastaanotto- tai kotikäyntejä, fysioterapiaa, kotipalvelua sekä sosiaalihojausta. Myös muisti-neuvolan palvelut ovat saatavilla. Ajatuksena on, että kotona asuminen onnistuu palvelujen turvin mahdollisimman pitkään. (Ikifit 2017.)

Hyvinvointivastikkeen palveluihin kuuluvat mm. vuosittaiset lääkärintarkastus, sairaanhoitajan terveystarkastus sekä fysioterapeutin kuntokartoitus. Lisäksi asukkailla on mahdollisuus saada fysioterapeutin henkilökohtaista valmennusta sekä oma harjoitusohjelma kahdesti vuodessa. Viikoittain on ohjattua allasjumppaa, liikuntaryhmiä sekä muistijump-paa. Sairaanhoitajan vastaanotto on kerran viikossa ja lisäksi kuukausittain on vaihtuvaa virkistys- ja harrastustoimintaa. Lisäksi neljä kertaa vuodessa on luento hyvinvointiin tai ikääntymiseen liittyvistä ajankohtaisista teemoista. Palvelujen tavoitteena on ylläpitää hyvää fyysistä ja henkistä kuntoa sekä sosiaalista virkeyttä, jotka turvaavat itsenäistä sekä aktiivista elämää. (YIT 2017; Ikifit 2017.)

Nestorin Aarteen hyvinvointipalvelut ja asuinyhteisön yhteisöllisyyden tukeminen luovat toimintamallin ikäihmisille tarkoitetusta tukiverkostosta ja sen ylläpitämisestä. Nestorin Aarteen palvelukonsepti vastaa ikäihmisten muuttuviin tarpeisiin ja palveluita on tarkoitus edelleen kehittää yhdessä palvelunkäyttäjien eli asukkaiden kanssa. Yksi uudenlainen palvelu on myös YIT Plus-palvelu, joka on asukkaiden sähköinen foorumi, jolla saa tietoa taloyhtiön asioista ja uutisista, saa yhteyden naapureihin sekä jolla voi tilata tuotteita ja palveluita. (YIT 2017).

Hyvinvoinnin kannalta on keskeistä, että asuminen ja asuinympäristö antavat mahdollisuuksia säädellä yhteisöllisyyden ja yksityisyyden astetta. Ihmisellä on itsellään vapaus valita, milloin haluaa olla sosiaalinen ja milloin vetäytyä omiin oloihinsa. (Andersson

2007, 11.) Nestorin Aarteen tavoitteena on olla yhteisöllinen senioritalo, joka tarjoaa esteettömän ympäristön ja asumisen lisäksi sosiaalista tukea sekä toiminnallisia palveluja. Vaikka yhteisöllisyys on toivottavaa monestakin syystä, ei velvollisuutta osallistumiseen kuitenkaan ole, vaan kukin asukas päättää osallistumisestaan oman halunsa ja mahdollisuuksiensa mukaan. (YIT 2017; Ikifit 2017.)

Koska yhteisöllisyys rakentuu arjen vuorovaikutustilanteissa, on Nestorin Aarteen yhteisöllisyyttä tarkoitus kehittää ja ylläpitää yhdessä sen asukkaiden kanssa. Asukkaat itse ovat parhaita asiantuntijoita siinä, mitä he yhdessä haluavat tehdä ja mitä he talon toiminoilta ja palveluilta odottavat.

3 YHTEISÖLLISYYS

3.1 Yhteisö ja yhteisöllisyys käsitteinä

Kun ihmiset elävät tai asuvat yhdessä, toimivat yhdessä ja/tai ajattelevat tietyistä asioista samalla tavoin, on kysymys yhteisöstä (Lehtonen 1990, 17).

Yhteisöä ja yhteisöllisyyttä määritellään tutkimuksissa monin eri tavoin. Arkikäytössä yhteisön käsite on tuttu työ- tai perhe-elämästä ja tyypillistä on, että yhteisyyden perustana on erilaisiin asioihin liittyviä verkostoja. (Roivainen & Ranta-Tyrkkö 2016, 7.) Yleisimmillään yhteisön käsite viittaa ihmisten väliseen vuorovaikutuksen tapaan, ihmisten väliseen suhteeseen tai siihen mikä on tietylle ryhmälle yhteistä (Lehtonen 1990, 15).

Lehtosen (1990, 9,17–20) mukaan yleispätevää määrittelyä yhteisölle on vaikea antaa. Sen sijaan yhteisön merkityksen voi määritellä sen mukaan, miten yhteisö on jäsennettävissä: onko se alueellisesti rajattavissa oleva yksikkö, sosiaalisen vuorovaikutuksen yksikkö vai yhteenkuuluvuuden tunteiden ja muiden symbolista yhteisyyttä osoittavien ilmiöiden yksikkö. Yhteisöllisyyden keskeisiä elementtejä ovat vuorovaikutus, yhteiset arvot ja ihanteet, yhteinen toiminta sekä yhteiset symboliset merkitykset (Saastamoinen 2009, 41).

Historiallis-sosiologisesti yhteisön käsite juontuu Aristoteleen filosofiaan, joka nostaa esiin ihmisen luontaisen pyrkimyksen yhteisöllisyyteen, yhteistoimintaan ja yhteiseen hyvään. Sosiologisessa ajattelussa yhteisö ymmärretään erityisenä sosiaalisen siteen muotona, jossa emotionaalinen kokemus kuulumisesta yhteisöön on merkityksellistä. (Kangaspunta 2011, 16; Aro 2011, 35–38.) Yhteenkuuluvuutta korostaa myös Juhila (2006, 125), jonka mukaan yhteisö voidaan määritellä muodostelmaksi, johon kuuluvilla ihmisillä on jotakin yhteistä.

Yhteisön jäsenenä ihminen tuntee kuuluvansa johonkin ja hän voi samaistua yhteisöön ja muihin sen jäseniin sekä erottautua niistä, jotka eivät ole yhteisön jäseniä. Yhteisöllisyys edellyttää vuorovaikutusta yhteisön jäsenten välillä ja yhteishengen tunne on ehkä kaikkein tärkein yhteisön ominaisuus. Yhteisöllisyys muodostuu yhteisiin intresseihin nojautavasta toiminnasta ja yhteyden tunteesta. (Hyypä 2002, 25–28.)

Tällä hetkellä elämme monimuotoisten yhteisyyssuotojen ja –verkostojen maailmassa. Yhteisö, johon kuulumme voi määrittyä esimerkiksi paikan ja asuinalueen, perheen ja ystäväpiirin, työpaikan, harrastusten, vakaumuksen tai virtuaalisen yhteisyyden perusteella. (Kangaspunta 2011, 31.) Toisaalta yhteisöistä on tullut avoimen yksilöllisiä, eikä niitä aina voi kutsua sanan perinteisessä merkityksessä yhteisöiksi vaan pikemminkin sosiaalisiksi verkoiksi ja muodostelmiksi (Kangaspunta, Aro & Saastamoinen 2011, 264).

Yhteisöön kuuluminen ei kuitenkaan ole nykyisin itsestäänselvyys, sillä sukulaisuutta lukuun ottamatta ei juurikaan ole olemassa yhteisöjä, joihin kuuluttaisiin syntyperän perusteella. Kuuluminen johonkin yhteisöön onkin yhä useammin yksilön oma valinta ja nykyihmisen on itse etsittävä, luotava ja pidettävä yhteisöä yllä. (Pessi & Seppänen 2011, 294.) Yhteisöihin kuuluminen ja sosiaalinen toiminta ovat kuitenkin ihmisille lajityypillisiä ja erilaiset arjen yhteisöt ympäröivät meitä kaikkialla (Pohjola, 2015, 17).

Mikä tahansa ihmisten yhteenliittymä ei silti ole automaattisesti aito yhteisö, eikä edes perhe ole välttämättä sellainen. Aito yhteisö vaatii aina syntyäkseen kasvun prosessin. (Kurki 2007, 40.) Lehtosen (1990, 30) mukaan ideaalissa yhteisössä järjestäytymisen ehdot ovat selkeät: yhteisössä toimiminen on vapaaehtoista, tavoitteet ovat jäsenten hyväksymiä, toiminta on demokraattista ja tasa-arvoista ja päätösvalta edellyttää suurta autonomiaa, toimintatilaa ja -vapautta.

Yhteisöjä voidaan määritellä jäsenten ryhmäidentiteetin mukaan toiminnallisiksi ja symbolisiksi. Toiminnallisessa yhteisössä jäsenten ryhmäidentiteetti muotoutuu konkreettisen toiminnan seurauksena. Toisaalta yhteenkuuluvuuden tunne voidaan ymmärtää ryhmäidentiteettiä vahvistavana tietoisuusmuotona - kuten jaettuina uskomuksina, tunteina ja subjektiivisina kokemuksia -, jolloin kehittyy myös symbolista yhteisöllisyyttä. (Lehtonen 1990, 23–27.) Pelkistetysti yhteisöllisyydessä on kysymys siitä, kokevatko ihmiset yhteenkuuluvuuden tunnetta vai eivät, ja mikä on keskeinen ihmisiä yhdistävä tekijä (Saastamoinen 2009, 41).

3.2 Yhteisöllisyys voimavarana

Kun olemme vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa, voimme saavuttaa sellaisia asioita, joiden saavuttaminen yksin ei onnistuisi ainakaan helposti. Tällaisia hyvinvointia

tuottavia asioita kutsutaan sosiaalisiksi pääomaksi. Yksinkertaisimmillaan se voi olla ystävältä saatu henkinen tuki tai naapurien kesken järjestetyt pihatalkoot. Sosiaalisessa pääomassa kyse on yhteisön ominaisuuksista ja kyvystä toimia. (Korkiamäki 2016, 71.)

Yhteisöllisyys voidaan ajatella siis myös sosiaalisena pääomana, sillä yhteisöllisyys ja yhteisön jäsenten välinen vuorovaikutus synnyttävät sosiaalista pääomaa ja osallisuutta. Sosiaalisesti pääomaksi voidaan ymmärtää esimerkiksi sellaiset piirteet, jotka vahvistavat yhteisön toimintaa edistävää luottamusta, vastavuoroisuutta, verkostoitumista sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Kostamo-Pääkkö, Väyrynen & Ojaniemi 2015, 8.)

Sosiaaliseen pääomaan liitetään yleisesti käsitteet sitova, yhdistävä ja linkittävä. Sitova sosiaalinen pääoma viittaa perhesiteiden ja ystävyysuhteiden kaltaisten yhteisöjen tuottamaan solidaarisuuteen, luottamukseen ja vastavuoroisuuteen. Yhdistävä sosiaalinen pääoma liittyy yhteen väljemmissä suhteissa toistensa kanssa eläviä ihmisiä kuten työ- ja harrastusporukoita, ja sen ominaispiirteisiin kuuluu verkostoituminen ja yleistynyt luottamus. Yleistyneellä luottamuksella tarkoitetaan vastavuoroisuutta eli osallistuva yhteisön jäsen voi odottaa itsekin hyötyvänsä yhteisöstä tulevaisuudessa. Linkittävä sosiaalinen pääoma tarkoittaa eritasoisissa hierarkia- ja valta-asetelmissa olevien toimijoiden välisiä yhteyksiä. (Korkiamäki 2016, 72–73.)

Hyypä (2005, 25–27) korostaa sosiaalisen pääoman synnyssä me-henkeä, jonka vaikuttaessa yhteisön omien joukkoon kuulumisen tunne lisääntyy. Hyypän mukaan me-hengessä on Aladdinin lampun kaltaista voimaa ja mitä enemmän me-henkeä on, sitä paremmin yhteisön jäsenet voivat. Me-hengen syntymisessä oleellista on yhteisymmärryksen merkityksen oivaltaminen, yhteisen hyvän tavoittelu, yhdessä onnistuminen, myötätunto ja vastavuoroisuus.

3.3 Yhteisöllisyyden kokeminen

Yhteisö tarkoittaa eri ihmisille erilaisia asioita. Yhteisöllisyyden kokemukseen vahvasti liittyvät vuorovaikutus, yhteisyys ja yhdessäolo ovat inhimillisyyteen liittyviä asioita, joiden avulla kuvataan elämäntapaan ja arvoihin liittyviä päämääriä. Yhteisön ja yhteisöllisyyden käsitteeseen assosioituu lähinnä positiivisia merkityksiä kuten harmonia, yhteistyö, yhteisyyden tunne ja muista välittäminen. (Saastamoinen 2009, 35–36.)

Ihmiset haluavat kuulua erilaisiin ryhmiin ja yhteisöihin. Identiteetin rakentumisen ja yhteisyyden kriteeri onkin perinteisesti ollut kuuluminen johonkin. Kuuluminen voi vapaaehtoisenaakin olla normatiivista ja sosiaalisen viitekehyksen säätelemää. Toisaalta kuulua voidaan myös kiinnostuksen vuoksi, ilman sen kummempia sitoumuksia tai osallistumista. (Kangaspunta & al. 2011, 256.)

Ihmisten elämäntavat ovat kuitenkin yksilöllistyneet ja yksilöllisyys tuntuu muutoinkin olevan ajan henki. Yksilöllistymisen myötä yksilön identiteetti ei enää määrity selkeästi esimerkiksi työpaikan, asuinpaikan, sukupuolen tai luokkataustan kautta. Sen sijaan yksilön määrittely erilaisissa sosiaalisissa yhteyksissä riippuu yksilöllisistä valinnoista, elämäntavasta ja -tyylistä. Yksilö siis määrittelee itsensä sen kautta, mihin yhteisöihin hän kuuluu ja miten hän on osallinen erilaisiin suhteisiin näissä yhteisöissä. (Kangaspunta & al. 2011, 245–254.)

Yhteisöllisyys ja vahva sosiaalinen yhteenkuuluvuus on huomioitu myös valtakunnallisissa ja kunnallisissa strategioissa. Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020 - sosiaali- ja terveyspolitiikan strategian mukaan sosiaalisesti kestävä yhteiskunta vahvistaa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Strategian tavoitteena on sosiaalisesti kestävä yhteiskunta, jossa ihmisiä kohdellaan yhdenvertaisesti, varmistetaan kaikkien osallisuus sekä edistetään jokaisen terveyttä ja toimintakykyä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 3–4,13.)

4 OSALLISUUS JA TOIMIJUUS

4.1 Osallisuus käsitteenä

Osallisuus ymmärretään yleisesti tunteena, joka syntyy, kun ihminen on osallisena jossakin yhteisössä esimerkiksi opiskelun, työn, harrastus- tai järjestötoiminnan kautta. Yhteisössä puolestaan osallisuus ilmenee jäsenten arvostuksena, tasavertaisuutena ja luottamuksena sekä mahdollisuutena vaikuttaa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017.)

Osallisuuteen kuuluvat kontaktit perheeseen, sosiaaliset suhteet sekä tunteet kansalaisuudesta ja vaikuttamismahdollisuuksista. Ikääntyneellä sosiaalinen osallisuus tarkoittaa sitä, että voi elää mahdollisimman pitkään tutussa ja turvallisessa ympäristössä, pitää yllä omia sosiaalisia suhteitaan, hoitaa omia asioitaan sekä osallistua halutessaan lähiyhteisön toimintaan. (Haverinen 2008, 232.)

Yksinkertaisimmillaan osallisuus voidaan siis määritellä kuulumiseksi johonkin yhteisöön. Määritelmää kuitenkin monimuotoistaa osallisuuteen olennaisesti kuuluva kokemuksellisuus, sillä osallisuus on kokemuksellista tunnetta yhteenkuulumisesta, toimimisesta ja vaikuttamisesta omassa yhteisössä. Tuntemisen, kuulumisen ja tekemisen myötä osallisuus on monitasoista ja olennaista osallisuudessa on myös sen omakohtaisuus ja omaehtoisuus. (Jämsen & Pyykkönen 2014, 9.)

Sosiaalista osallisuutta pidetään tärkeänä sosiaali-, työllisyys- ja terveystieteissä. Sosiaalinen osallisuus tarkoittaa yhdenvertaisia oikeuksia, mahdollisuuksia ja resursseja osallistua yhteiskunnan toimintaan. Yksilötasolla sosiaalinen osallisuus määritellään kokemuksellisena ja tunneperäisenä ilmiönä kun taas sosiaalipoliittisesta näkökulmasta katsottuna oleellista on tukea yksilöiden osallistumista. Yleisesti sosiaalisen osallisuuden käsitettä käytetään syrjäytymisen vastakohtana, koska osallisuudessa on kyse kiinnittymisestä johonkin. (Leeman, Kuusio & Hämäläinen 2015, 1–3.)

Oleellista on myös havaita ero osallisuuden ja osallistumisen välillä. Osallistuminen on prosessi ja keino sosiaalisen osallisuuden edistämiseksi ja se voi olla osa tunneperäistä kokemusta sosiaalisesta osallisuudesta. Näin sosiaalinen osallisuus kokemuksellisena

prosessina on laajempi käsite kuin osallistuminen. (Leeman, Kuusio & Hämäläinen 2015, 5.)

Myös sosiaali- ja terveysministeriön laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi nostaa keskiöön ikääntyneen oman osallisuuden ja toimijuuden. Osallisuudella tässä yhteydessä tarkoitetaan osallistumista omien palvelujen suunnitteluun, oman asian käsittelyyn asiakkaana sekä palvelujen laadun arviointiin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 9, 16–17.)

Asiakkaan osallisuus onkin sosiaali- ja terveyshuollossa tunnustettu arvo ja tavoite. Osallisuutta korostetaan erilaisissa sosiaalialan suunnitelmissa, strategioissa ja ohjelmissa. Osallisuuden korostamiselle voidaan nähdä olevan ainakin kolme syytä: halu tuottaa laadukkaita sekä asiakkaiden tarpeita ja toiveita vastaavia palveluja, palveluiden käyttäjien oikeus olla mukana heitä koskevassa päätöksenteossa sekä osallisuuden kokemuksen voimaannuttava merkitys (Laitila 2010, 2–3).

4.2 Toimijuus käsitteenä

Toimijuuden käsitteellinen tausta löytyy sosiologiasta ja sosiaalipsykologiasta, joissa ihmisten toiminta ja sen suhde ulkoisiin tekijöihin ovat perinteisesti olleet keskeisiä keskusteluteemoja. Toimijuus on osa ihmisen yhteiskunnallista olomuotoa ja sitä voi tarkastella useammasta lähtökohdasta. Toimijuus viittaa henkilön kyvykkyyteen ja mahdollisuuksiin käyttää jäljellä olevaa toimintakykyään arkielämässään, tehdä sitä koskevia ratkaisuja ja valintoja ja näin elää toimintakyvyn heiketessäkin tarpeidensa ja tavoitteidensa mukaista elämää. (Jyrkämä 2013, 93–105.)

Toimijuuden kautta ikääntyvän ihmisen elämää voidaan lähestyä moniulotteisesti ja toimijuutta määriteltäessä tulee ottaa huomioon kaikki vaikutteet, jotka ovat läsnä yksilön valinnoissa ja toiminnoissa. Toimijuuteen vaikuttavat niin yksilön biologinen vanheneminen, eri tilanteet, elämäntyyli kuin ympäristökin. Biologinen vanheneminen tuo omat seurauksensa toimintakyvylle ja arjen sujuvuudelle ja toisaalta toimijuus muotoutuu tilanteellisesti erilaiseksi erilaisissa elinympäristöissä, kuten maalla tai kaupungissa, kotona tai palvelutalossa. Lisäksi elämäntyylin näkökulmasta ikääntyvän toimijuus on ra-

kentunut erilaiseksi, koska elämä on jättänyt jälkensä muun muassa ikääntyvän tavoittelemiin päämääriin. Myös erilaiset yhteiskunnalliset tekijät kuten palvelujärjestelmän rakenne ja lainsäädäntö raamittavat ikääntyvän toimijuutta. (Koivula 2009, 31.)

Jyrkämän (2008, 195) mukaan toimijuus rakentuu kuuden modaalisen ulottuvuuden kautta. Ulottuvuudet ovat osata, kyetä, täytyä, voida, tuntea ja haluta, ja niistä jokainen sisältää asioita, jotka vaikuttavat yksilön toimijuuteen. Osata sisältää taidot ja tiedot; kyetä sisältää fyysisen, psyykkisen ja ”ruumiillisen” toimintakyvyn; haluta sisältää motivaation, tavoitteellisuuden ja päämäärät; täytyä sisältää tilanteen ja kontekstin tuottamat pakot; voida sisältää tilanteen tuomat ja avaamat mahdollisuudet ja vaihtoehdot; tunteminen sisältää ihmisen perusominaisuuden arvioida, arvottaa, kokea ja liittää tunteitaan kohtaamiinsa asioihin ja tilanteisiin. (Jyrkämä 2008, 195; Koivula 2009, 32.)

Ikääntyvän arjen sujuvuus rakentuu toisin sanoen siitä, mitä hän osaa, haluaa tai kykenee tekemään, mitä hänen täytyy tehdä ja millaisia mahdollisuuksia tilanteet hänelle luovat. Myös ikä, ajankohta ja ikäryhmä vaikuttavat toimijuuteen. Näin ollen toimijuus ei ole itsestäänselvyys, vaikka olisikin tarjolla toimintoja, joista ikääntynyt on kiinnostunut. Mennyt elämä on voinut rakentaa rajoituksia ja esteitä tai toimijuutta ei ole kukaan tuke-
massa ja mahdollistamassa (Jyrkämä 2008, 192.) Toimijuuteen sisältyy kuitenkin perustavanlaatuinen ihmiskäsitys, jonka mukaan myös toimintakyvyltään heikentyneet ihmiset nähdään toimivina ja valintoja tekevinä subjekteina (Jyrkämä 2013, 96).

4.3 Ikäihminen omien palveluidensa asiantuntijana ja kehittäjänä

Asiakasosallisuus on keino palvelujen laadun, toimivuuden ja tehokkuuden parantamiseen sekä sosiaalisen osallisuuden lisäämiseen palveluissa ja asiakastyössä. Esimerkkejä konkreettisista työmenetelmistä ovat kokemusasiantuntijuus, asiakasraadit, neuvostot ja foorumit. (Leeman, & al. 2015,9.) Kokemustietoa ei pidä katsoa ammattilaisten toimintaa häiritsevänä, vaan yhtä itsestään selvänä lähtökohtana kuin ammattilaisten tietotaito, jossa oleellista on vastavuoroinen oppiminen. (Saarenheimo 2008, 167.)

Ihmistä ja heidän tarpeistaan lähtevä palvelujen kehittäminen on haasteellista. Tutkimusten mukaan palveluita tuotetaan asiakkaille, mutta heitä ei kuitenkaan huomioida niiden suunnittelussa, toteutuksessa ja kehittämisessä, vaikka asiakas on mahdollista nostaa palveluiden kehittäjän asemaan reflektoimaan ja tutkimaan sosiaalipalveluiden toimintaa.

Asiantuntija- ja ammatillisuuden sijaan pitäisi kuulla ja osallistaa kehitystyöhön yhä enemmän itse palvelun käyttäjiä, sillä palveluiden oikeasti asiakaslähtöinen kehittäminen vaatii yhteistyötä niiden kanssa, joita kehittäminen koskettaa. (Laitinen & Pohjola 2010, 60; Toikko, 2011, 105–108; Saarenheimo 2008, 167.)

Palvelujen innovoinnissa on noussut esille selkeä tarve ennakoivaan ja asiakasta laajalaisesti ymmärtävään tietoon, joka ohjaa toiminnan kehittämistä ja johtamista. Lisäksi tarvitaan kokonaiskuva erilaisista tavoista tuottaa tietoa ja sekä siitä, miten asiakastietoa voi käyttää. Näin toimien asiakasymmärrys ei rakennu yksittäisten asiakastyytyväisyysmittausten varaan, eikä peilaa ainoastaan menneisyyttä vaan katsoo myös tulevaisuuteen. (Virtanen, Suoheimo, Lamminmäki, Ahonen & Suokas 2011,5.)

4.4 Osallisuuden ja toimijuuden tukeminen

Sosiaalihuoltolain mukaan sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 14 §). Myös sosiaaliohjaukseen on sisällytetty sosiaalisen tuen käsite, joka sopii ikääntyneiden kanssa tehtävään ohjaustyöhön. (Helminen 2016, 170.)

Sosionomin työ perustuu vuorovaikutukseen ja kohtaamisiin. Asiakas ei ole työn toiminnan kohde vaan aktiivinen toimija, subjekti. Sosionomin tehtävänä on kulkea asiakkaan rinnalla ja tukea tämän toimintakykyä, voimavaroja ja osallisuutta. Asiakkaan todellinen subjekti ja osallisuus perustuvat siihen, että hänet ymmärretään oman elämänsä asiantuntijana, sillä asiakas itse tuo työhön oman elämän tuntemuksensa, omat elämän tarpeensa ja oman kykynsä toimia. (Laitinen & Pohjola. 2010, 59).

Ihmisillä pitää iästä ja toimintakyvystä riippumatta olla mahdollisuus elää omanlaistaan hyvää elämää. Ikääntyminen on normaali osa elämää, joten myös ikääntyvät pitää saada osallisiksi ja vaikuttajiksi omaan arkeensa ja ympäristöönsä. Ikään keskittymisen sijaan olisi syytä puhua yhteisestä kansalaisuudesta, jonka tavoitteena on toimintakyvyn, vireyden ja elämässä kiinni pysymisen tunteen sekä kehittymisen ja kasvun säilyttäminen mahdollisimman pitkään. (Julkunen 2008, 27–28.)

Vanheneminen voi merkitä myös kasvua ja kehitystä, vaikka vanhuuden myötä fyysiset voimavarat vähenevätkin. Dunderfeltin (2011, 15, 95) mukaan ihmisen kehitys on aina fyysisten, sosiaalisten, psyykkisten ja yksilöllisten voimien yhteisvaikutusta ja kehitysvaiheita on läpi elämän. Myös Hakonen (2008, 156) korostaa, että sosiaalinen ja psyykinen voimaantuminen jatkuvat ihmisen vanhentuuessa samalla tavalla kuin ennenkin, ja pitää siksi ihmiseen kokonaisuutena kohdistuvaa sosiaalityötä merkityksellisenä vanhustyössä.

Toiminnan ja aktiivisuuden ylläpidon tulee olla tukemisen keskiössä. Iäkäs ihminen on aina omien voimavarojensa mukaisesti osallistuja ja toimija. Hän asettaa itse omat tavoitteensa, valikoi kiinnostuksen kohteensa ja toimintatapansa sekä arvioi omaa toimintaansa. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2013, 15.) Asiakkaan osallisuuden mahdollisuus kohtaamisessa, vuorovaikutuksessa, tilanteen jäsentämisessä, yhteisessä työskentelyssä ja arvioinnissa linkittyvät sosiaalialan ammattilaisen ammattitaitoon (Laitinen & Pohjola 2010, 11). Tavoitteena on tukea ikääntyvän oman elämän hallintaa, omatoimisuutta, valinnan mahdollisuutta ja päätäntävaltaa. Toisin sanottuna tarkoituksena on tukea elämää vuorovaikutuksessa oman arjen ja siihen liittyvän ympäristön kanssa. Kurki (2000, 70.)

Ihmisten hyvinvoinnin kannalta osallistuminen taloudelliseen, poliittiseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen toimintaan ja instituutioihin on tärkeää (Leeman & al. 2015, 3). Ikääntynyt väestö hyötyy erityisesti ohjauksesta omaehtoiseen hyvinvoinnin ja terveyden lisäämiseen. Ohjauksen keskiössä ovat säännöllinen liikunta, ulkoilu ja terveellinen ruoka. Myös sosiaalisella aktiivisuudella on tärkeä rooli, sillä yksinäisyys tai pelko yksin jäämisestä on tämän päivän ikäihmisten arkipäivää, eikä siltä välttyä tulevaisuudessakaan. Kaikilla ikäihmisillä ei ole omaa tukiverkostoa, joten siksi sosiaalisen verkoston luomista ja ylläpitämistä pitää tukea. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2013, 25.)

5 TULEVAISUUSVERSTAS YHTEISÖLLISYYDEN JA PALVELUN KEHITTÄMISEN MENETELMÄNÄ

5.1 Tutkimuksen tarkoitus, tavoite, tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmä

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen tapaustutkimus, jonka tarkoituksena oli kartoittaa asunto-osakeyhtiö Tampereen Nestorin Aarteen asukkaiden hyvinvointi- ja hoivapalvelutarpeita, osallistaa asukkaita palveluiden ideointiin ja kehittämiseen sekä tukea uuden naapuruston yhteisöllisyyden syntymistä.

Idea opinnäytetyöhön syntyi työnantajani Ikifit Oy:n tarpeesta uuden palvelumallin käytännön toteuttamiseksi. Kantavana ajatuksena oli, että palvelu vastaisi alusta alkaen mahdollisimman hyvin asukkaiden todellisia tarpeita ja toiveita. Tutkimuksen tavoitteena oli helpottaa uuden senioritalon aktiivisen ja osallistavan asukastoiminnan alkua.

Tutkimuskysymys on:

Mitä senioritalon asukkaat odottavat ja toivovat asuinyhteisöltään?

Tarkentavat kysymykset ovat:

1. Millaista yhteistä tekemistä asukkaat toivovat?
2. Millaiset palvelut tukisivat parhaiten yhteisöllisyyttä?
3. Miten yhteisöllisyyttä ylläpidetään ja kehitetään?

Tutkimusmenetelmäksi valikoitui tulevaisuusverstas-menetelmä, joka kiinnostaa itseäni sen sosiaalipedagogisen ideologian sekä käyttövoimana olevan sosiaalisen mielikuvituksen vuoksi. Tutkimusmenetelmänä tulevaisuusverstas oli itselleni uusi, joten koin sen myös siksi ammatillisesti hyvin kiinnostavaksi ja halusin testata sitä käytännössä.

Toisena tutkimusmenetelmänä voidaan pitää osallistuvaa havainnointia. Tutkijana osallistuvin toimintaan yhdessä asukkaiden kanssa tulevaisuusverstaan ohjaajan roolissa. Havainnoimalla verstaan aikana ryhmän toimintaa pyrin selvittämään, millainen merkitys yhteisöllisyydellä on talon asukkaille. (Vilka 2006, 44.)

Tapaustutkimus pyrkii lisäämään ymmärrystä tietystä ilmiöstä. Sen tutkimuskohteena on yleensä yksittäinen tapaus, tilanne tai tapahtuma ja kiinnostuksen kohteena ovat usein prosessit. Olennaista on, että tutkittava tapaus muodostaa jonkinlaisen kokonaisuuden.

Tapausta tutkimalla pyritään lisäämään ymmärrystä tietyistä ilmiöistä pyrkimättä kuitenkaan yleistettävään tietoon. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka.)

Toimintatutkimukselle on tyypillistä, että tutkittavat osallistuvat tutkimusprosessiin ja tutkija ja tutkittavat kehittävät yhdessä sopivia toiminta- ja lähestymistaitoja (Vilka 2006, 123). Toiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjeistämistä tai järjestämistä. Siinä yhdistyvät käytännön toteutus ja toteutuksen raportointi. (Vilka & Airaksinen 2003, 9.)

5.2 Tulevaisuusverstaas menetelmänä

Tulevaisuusverstaas on ongelmanratkaisumenetelmä, jossa koko yhteisö osallistuu tietyn yhdessä sovitun asian ongelmien ratkaisuun ja ideointiin. Tulevaisuusverstaassa painotetaan kaikkien osallistumista ja mahdollisuutta vaikuttaa tulevaisuuteensa. Menetelmän avulla estetään se, että vain tietyt henkilöt, kuten asiantuntijat tai mielipidejohtajat hallitsisivat tilannetta. Tulevaisuusverstaas varmistaa puheenvuoron myös hiljaisimmille osallistujille. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 153.)

Tulevaisuusverstaas-menetelmän kehitti alun perin itävaltalainen Robert Jungk, joka halusi tuoda tavalliset kansalaiset mukaan heitä itseään koskevaan päätöksentekoon. Jungk kehitteli menetelmää pitkään kokeilemalla sitä käytännössä ja julkaisi menetelmästä käsikirjan vuonna 1981. Menetelmän perusidea yhteistoiminnan kehittämisestä eri yhteisöissä on ajankohtainen edelleen. (Vidal 2005, 3.)

Tulevaisuusverstaas-ideana on siis koota yhteen tietystä asiasta kiinnostuneita ihmisiä, jotka etsivät yhdessä asiaan liittyviä ongelmia, ideoita ja ratkaisumahdollisuuksia. Sen tarkoituksena on aktivoida ihmisiä, antaa heille uskoa omiin kykyihinsä sekä mahdollisuuksiinsa saada tuloksia aikaan heitä itseään koskevissa asioissa. Lisäksi tulevaisuusverstaas-ideana on tuottaa materiaalia päätöksenteon tueksi ja ohjeeksi. (Rubin 2004.)

Tulevaisuusverstaas-ideassa on aina mukana sekä menneisyys että tulevaisuus. Suhde menneisyyteen selvitetään ennen tulevaisuuteen keskittymistä. Siksi tulevaisuusverstaas aloittaa aina niin kutsuttu ongelmaselitys, jossa etsitään kaikki ne ongelmat, joista halutaan eroon.

(Ojasalo & al. 2014, 153.) Tulevaisuusverstasta voidaan verrata aivoriiheen ja sen avulla on mahdollista löytää myös heikkoja signaaleja tai muita vähäisiä ennakkomerkkejä tulevasta muutoksesta tai muutostarpeesta (Rubin 2004).

Nurmelan (2013, 214) mukaan tulevaisuusverstas on empatian ja mielikuvituksen foorumi, jossa tehdään sosiaalisia keksintöjä. Tulevaisuusverstaan käyttövoima on sosiaalinen mielikuvitus, joka luo ongelmien ratkaisemiseksi visioita ja haavekuvia. Näiden ideoiden arviointi ja analysointi johtaa lopulta käytännön toiminnan suunnitteluun ja muutokseen. Tulevaisuusverstas yhdistää vallitsevan todellisuuden arvioinnin ja tulevaisuuden ideoinnin todelliseksi toiminnaksi. Menetelmän vahvuus on se, että verstaas opettaa itse osanottajia tulevaisuusajatteluun eikä varsinaista ennakkotietoa tulevaisuudentutkimuksesta tai muusta tieteellisestä tutkimuksesta tarvita. Verstaas on tulevaisuustyökalu, joka soveltuu hyvin kansalaisryhmille, esimerkiksi koulun tai alueen opettajille, kylän asukkaille, järjestön jäsenille tai työpaikan henkilökunnalle. (Ojasalo & al. 2014, 153; Rubin 2004.)

Tulevaisuusverstaan toteutukseen liittyy viisi vaihetta: valmistelu-, ongelma-, mielikuvitus-, todellistamis- ja raportointivaihe. Valmisteluvaihe käynnistyy kun jollakin ryhmällä on ongelma, johon halutaan etsiä ratkaisua. Ryhmä kutsutaan koolle ja tulevaisuusverstaan järjestäjä huolehtii toimivan ja viihtyisän tilan varaamisesta. Valmisteluvaiheen tärkein osuus on varmistaa, että osallistujat ovat valmiita työskentelemään valitun aiheen parissa. Verstaas avauksessa kuvataan aihe, perustellaan tulevaisuusverstaas valintaa ja sovitaan aikatauluista. (Ojasalo & al 2014, 153; Nurmela 2013, 214–215).

Ongelmavaiheen tarkoituksena on käyttää osallistujien kriittistä potentiaalia hyödyksi. Vaiheen aluksi täsmennetään ongelma eli kysytään mihin ollaan tyytymättömiä. Ongelmia ja epäkohtia kerätään niin, että jokainen osallistuja kirjaa mietteitään paperille. Ongelmien syihin, ratkaisuihin tai selittelyihin ei ongelmavaiheessa puututa lainkaan ja vaihe etenee hiljaisuuden vallitessa. Kun ongelmat on kirjattu, ne käydään läpi ja arvioidaan arvioida esimerkiksi pisteäänestyksen avulla mitkä ongelmat ovat tärkeitä. Tärkeimmät ongelmat kootaan sisältönsä mukaan ryhmiksi ja niistä valitaan kiinnostavin tai kiinnostavimmat jatkokäsittelyyn. Ongelmavaihe auttaa ryhmää muodostamaan yhteisen käsityksen ongelma-alueesta. (Ojasalo & al. 2014, 153; Nurmela 2013, 214–215).

Mielikuvitusvaihe on verstaan tärkein vaihe. Se alkaa kun edellisessä vaiheessa valitut ongelmat käännetään myönteisiksi. Toisin sanoen ongelmille pyritään luomaan positiivinen vastakohta eli unelma, joka voi olla mitä vain - myös mahdoton tai hullu. Mielikuvitusvaiheen aikana ei-sanaa ei saa käyttää, eikä toisten ideoita saa arvostella. Pikemminkin niin, että määrä ohittaa laadun. Tässä vaiheessa puhuminen on kuitenkin tärkeää ja vetäjän roolina on ruokkia puhetta ideoiden syntymiseksi. Ideat kirjataan paperille. Seuraavaksi esitetyt ideat käsitellään yhdessä ja valitaan niistä parhaimmat jatkokäsittelyyn. Mielikuvitusvaihe siis rakentaa yhteistä utopiaa. (Ojasalo & al. 2014, 153; Nurmela 2013, 214–215).

Todellistamisvaiheen tavoitteena on löytää konkreettisia toimenpiteitä, joilla mielikuvitusvaiheen ideoita voidaan toteuttaa. Yksi keino voi olla esimerkiksi se, että jokainen osallistuja miettii ensimmäiset askeleet kohti idean toteutumista. Askeleet sijoitetaan tiettyihin ajankohtiin ja kuvataan tarkasti, mitä kukin askel tuottaa ja missä se näkyy ja tuntuu. Myös mahdollisia esteitä pohditaan tässä vaiheessa. (Ojasalo & al. 2014, 153; Nurmela 2013, 214–215).

Raportointi- eli päätösvaiheessa päätetään mistä ideasta tai ideoista aloitetaan ja mitkä ovat ensimmäiset toimenpiteet. Tulevaisuusverstaan työ raportoidaan ja siitä tehdään osallistujille tiivistelmä. (Ojasalo & al. 2014, 153; Nurmela 2013, 214–215).

6 TULEVAISUUSVERSTASTYÖSKENTELEN KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS

6.1 Valmisteluvaihe

Uuteen senioritaloon muutettaessa asukkaille järjestetään yleensä muutamia infotilaisuuksia rakennuttajan puolesta. Koska Nestorin Aarteeseen liittyvät olennaisesti myös luvussa 2.2 kerrotut Ikifit Oy:n tuottamat hyvinvointipalvelut, järjesti myös Ikifit Oy infotilaisuuden asukkaille palveluihinsa liittyen. Näin sain tilaisuuden tehdä asukkaille ennakkokyselyn kiinnostuksesta osallistua yhteisöllisyyden kehittämiseen liittyvään tulevaisuusverstaaseen. (Liite 1.) Tilaisuudessa kerroin lyhyesti mikä tulevaisuusverstaas on, miksi sellainen järjestetään ja samalla kartoitin toivetta verstaan järjestämisen ajankohdaksi.

Ennakkokyselyyn vastasivat yhdeksästätoista paikalla olleesta viisitoista henkilöä. Kun paikalla olleista kaksi pariskuntaa vastasivat yhteisellä lomakkeella, käytännössä kaikki paikalla olleet vastasivat kyselyyn. Kaikki vastanneet kokivat asuinyhteisön yhteisöllisyyden viihtyvyyden kannalta melko tai erittäin tärkeäksi, ja he olivat kiinnostuneita yhdessä tekemiseen ja harrastamiseen. Vastanneista kaksitoista ilmoitti haluavansa olla mukana luomassa ja kehittämässä yhteisöllisyyttä ja palveluita. Kyselyn perusteella tein kutsun (Liite 2.) tulevaisuusverstaaseen ja jaoin sen kaikkien asukkaiden postilaatikkoon.

Tulevaisuusverstaaseen osallistui viisitoista henkilöä, joista yksitoista oli paikalla koko verstaan ajan. Kaksi henkilöä tuli suoraan mielikuvitusvaiheeseen ja toiset kaksi henkilöä poistui ennen raportointivaihetta.

Verstaan alussa oli lyhyt esittelykierrös, jotta asukkaat tutustuisivat toisiinsa. Esittelyssä jokainen kertoi vuorollaan nimensä ja jonkin asian, jonka oli sinä aamuna tehnyt. Jos kukaan muu osallistujista ei ollut tehnyt samaa, tai jos kaikki osallistujat olivat tehneet saman, esittelyvuorossa ollut sai palkinnoksi kettukarkin. Esittelykierrös rentoutti tunnelmaa ja herätti luontevaa keskustelua. Esittelykierröksen jälkeen kerroin lyhyesti tulevaisuusverstasmenetelmästä ja päivän aikataulusta.

6.2 Ongelmavaihe

Ongelmavaiheessa pohdittiin asuinyhteisöön yleisesti liittyviä ongelmia ja epätoivottavia asioita. Osallistujat kirjoittivat yhden ongelman tai asian kerrallaan post-it-lapulle ja kävivät laittamassa lapun pöydällä olevalle fläppipaperille. Kukin osallistuja sai kirjoittaa niin monta ongelmaa kuin halusi. Ongelmia ei kommentoitu tässä kohtaa mitenkään. Tämän jälkeen kaikki ongelmat luettiin ääneen ja ne ryhmiteltiin yhdessä teemoittain, jos samoja ongelmia oli useampia. Sen jälkeen jokaisella oli käytössään viisi ääntä, jotka sai laittaa mielestään tärkeimpään tai tärkeimpiin ongelmiin. Äänet laskettiin ja vielä yhdessä pohdittiin mahdollisuuksia ryhmittelyyn. Lopulta päätettiin tärkeimmät ongelmat jatkokäsittelyyn.

6.3 Mielikuvitusvaihe

Mielikuvitusvaiheen aluksi konkreettisesti ravisteltiin ongelmat pois harteilta ja mielestä. Kuuntelimme hetken silmät kiinni rauhallista musiikkia ja johdatin osallistujia unelmoimaan ilman mietintää siitä, onko idea toteutuskelpoinen vai ei. Kannustin kirjaamaan villemmätkin ideat sillä ajatuksella, että nyt määrä korvaa laadun ja naapurin ideasta voi laittaa aina vielä vähän paremmaksi.

Pöydillä oli neljä fläppipaperia, joissa oli kussakin yksi ongelmasivun otsikko. Jälleen jokainen osallistuja kirjasi yksittäisen idean tai unelman post-it-lapulle ja laittoi lapun teeman mukaiseen fläppipaperiin. Mielikuvitusvaiheen aikana pyrin innostamaan ideointiin esimerkiksi harrastuksiin liittyvien kysymysten avulla. Kannustin myös lukemaan muiden ideoita, jos niistä tulisi itselle mieleen jokin uusi idea.

Vaiheen lopuksi ideat luettiin ääneen ja niistä valittiin yhdessä parhaat jatkokäsittelyyn. Mielikuvitusvaiheen jälkeen oli sopiva hetki pitää lounas- ja jaloittelutauko.

6.4 Todellistamis- ja päätösvaihe

Todellistamisvaiheen tarkoituksena oli löytää konkreettisia toimenpiteitä, joilla syntyneitä ideoita voitaisiin toteuttaa. Aloitimme todellistamisvaiheen miettimällä mitä parhaiden ideoiden toteuttaminen edellyttäisi ja kuinka se olisi käytännössä mahdollista tehdä.

Lopulta päädyttiin neljään eri asiaan, joihin haluttiin tehdä toteutussuunnitelma. Päätös-
vaiheessa toimin kirjurina ja kirjasin jokaisesta neljästä asiasta ylös yhdessä sovitut jat-
kotoimenpiteet. Verstaan lopuksi kiitin kaikkia osallistujia ja he saivat halutessaan antaa
verstaasta pienen palautteen. Lupasin myös toimittaa heille tiivistelmän verstaan tulok-
sista.

7 TULEVAISUUSVERSTAAN TULOKSET

7.1 Ongelmia neljässä kategoriassa

Verstaan ensimmäisessä vaiheessa kirjattiin ylös asuinyhteisöön liittyviä ongelmia tai epätoivottavia asioita. Kaikkiaan epäkohtia listattiin kolmekymmentäviisi (35) kappaletta. Kun samat ongelmat tai toisiinsa olennaisesti liittyvät ongelmat ryhmiteltiin, jäi ryhmittelyn jälkeen kaksikymmentä (20) epäkohtaa äänestettäväksi. Eniten ääniä saivat: kaupat ja palvelut kaukana (7 ääntä), ulko-ovien lukitus (7), parkkipaikat (6), lähtevän postin postilaatikon puute (6) ja YIT plus-ohjelman opastuksen puute (4). Kolme ääntä saivat yhteisen saunan lämmitykseen liittyvät asiat, tulevien rakennusprojektien haitat sekä yhteisen päiväsalin käyttöajat. Muut ongelmat saivat yhdestä kahteen ääntä tai niitä ei äänestetty lainkaan.

Äänten laskun jälkeen eniten ääniä saaneista ongelmista keskusteltiin ja edelleen pohdittiin teemoittelun mahdollisuutta. Tiedottaminen koettiin tärkeäksi asiaksi vaikka se saikin vain kaksi ääntä, samoin yhdessä tekeminen ja kaikkien huomioimien asioista päätettäessä. Lopulta jatkokäsittelyyn muotoutuivat seuraavat neljä otsikkoa:

1. Kauppa, posti ja muut palvelut
2. Taloyhtiön asiat: ovet lukkoon, parkkipaikat ja tiedottaminen
3. Tulevat rakennusprojektit ja ympäristö
4. Yhteistä tekemistä ja YIT plus

Näin saatiin työstettäväksi selkeät aihealueet: palveluihin liittyvät, taloyhtiöön liittyvät, ympäristöön liittyvät sekä yhdessä tekemiseen liittyvät. Seuraavassa on lyhyt kuvaus jokaisesta valitusta aihealueesta ja niihin liittyvistä taustatekijöistä, jotka valintaan vaikuttivat.

Vaikka Niemenranta on näennäisesti lähellä Lielahden palveluita, koettiin palveluiden kuitenkin olevan kaukana. Palveluiden pariin on lähdettävä autolla varsinkin, jos on paljon kannettavaa tai oma liikuntakyky on heikentynyt. Samasta syystä ravintolapalveluita toivottiin talon välittömään läheisyyteen. Terveyspalveluihin toivottiin jalkahoitajan ja hierojan palveluita.

Uuden taloyhtiön asioista löytyi epäkohtia. Parkkipaikkoja varsinkin vieraiden käyttöön oli vähän tai oman parkkipaikan koettiin olevan kaukana. Ulko-oven aukiolo päivääikaan aiheutti turvattomuuden tunnetta, eikä kaupustelijoita tai muita kulkijoita haluttu tulevan taloon. Taloyhtiön asioista kaivattiin yleisesti lisää tietoa.

Ympäristön suhteen epäkohdat liittyivät tuleviin rakennusprojekteihin, sillä talon välittömään läheisyyteen on suunniteltu rakennettavan lähitulevaisuudessa uusia rakennuksia. Ympäristön toivottiin olevan viihtyisä, siisti ja turvallinen, mutta näiden seikkojen pelättiin jäävän rakennustyömaiden jalkoihin. Pihan ja ympäristön nopeaa viimeistelyä toivottiin.

Yhteiseen tekemiseen talossa on hyvät puitteet, mutta yhteisten tilojen hyödyntämiseen liittyi epäselvyyksiä mm. siinä, mihin aikaan tilat ovat asukkaiden käytössä. Lisäksi kaivattiin yhteisiä pelisääntöjä ja avointa tiedottamista siitä, mitä yhteistä tekemistä on tarjolla. Tiedottamiseen liittyi olennaisesti myös YITplus-palvelu, josta tietoa saisi, mutta johon ei vielä oltu saatu opastusta. Lisäksi oli epäselvää, mitä tietoa palveluun ylipäättään tulee.

7.2 Ideat ja unelmat esiin

Mielikuvitusvaiheessa jokaiseen valittuun aihealueeseen ideoitiin ja unelmoitiin ratkaisuja. Tässä vaiheessa ei ajateltu ideoiden toteuttamiskelpoisuutta, vaan tärkeintä oli saada mielikuvitus liikkeelle ja tuottaa mahdollisimman paljon ideoita.

Palveluihin liittyviä ideoita tuli seitsemän kappaletta. Yhteisesti palkattu juoksupoika ratkaisisi kauppareissuihin liittyvät ongelmat ja pienet ostokset hoituisivat takapihan kioskista. Yhteinen siivooja helpottaisi kerralla monen asukkaan elämää, kirjeen voisi pudottaa postilaatikkoon oman talon aulassa ja talossa pitäisi olla myös oma jalkahoitola ja hieroja. Kaikki tieto kulkisi kätevästi oman facebook-ryhmän kautta.

Taloyhtiöön liittyviä ideoita listattiin kahdeksan kappaletta. Oman parkkipaikan saisi sieltä mistä haluaisi ja omalla ”läpykällä” pääsisi kulkemaan kaikista ovista. Asunnossa olisi juuri sopiva lämpötila ja käytävän valot syttyisivät välittömästi kun astuu asunnos-

taan ulos. Pihassa saisi olla grillikatos, jossa olisi myös penkit. YIT ilmoittaisi parkki-paikkojen valmistumisesta ja YIT:llä olisi talon asukkaille oma yhteyshenkilö, joka vastaisi aina.

Ympäristöön liittyviä ideoita tuli kuusi kappaletta, joista viisi liittyi pihaan ja yksi tuleviin rakennusprojekteihin. Pihassa saisi olla iso, viihtyisä puutarha kesät talvet ja pihasta joh-taisi kanava suoraan venesatamaan. Pihassa olisi ulkokuntoiluvälineiden lisäksi kauniita istutuksia ja kukkia. Ympäristö siistittäisiin heti ja rakennusprojekteihin liittyvä keskus-telu olisi avointa.

Eniten ideoita keksittiin yhteiseen tekemiseen liittyen, sillä siihen tuli kaikkiaan neljä-toista ideaa. Jari Sillanpäästä toivottiin esiintymään ja muitakin musiikkiesiintyjä voisi käydä. Rokkipappi Tarvo Laakso kävisi tervehtimässä ja yhteistyötä tehtäisiin myös Lie-lahden palvelukeskuksen kanssa. Yhteisiä reissuja ja teatterimatkoja tehtäisiin ja nojatuo-likirkkokin voitaisiin järjestää. Kerhopäivänä olisi käsin tekemistä, ulkona liikuntatuoki-ointa sekä tikan ja renkaan heittoa. Pihassa järjestettäisiin yhteisiä grilli-iltoja. Asahia olisi säännöllisesti, lenkkiryhmä kokoontuisi ja lisäksi tutustuttaisiin Lielahden historiaan.

7.3 Kehityskelpoisimmat ideat jatkoon

Todellistamisvaiheessa pohdittiin ideoiden tärkeysjärjestystä ja toteuttamismahdollisuuksia. Keskustelujen jälkeen päätettiin valita jokaisesta neljästä aihealueesta paras ja toteut-tamiskelpoisin idea.

Palvelujen osalta päätettiin keskittyä terveyspalveluihin ja niiden kehittämiseen, koska niille talossa oli jo tuottaja. Taloyhtiöön liittyvissä asioissa tärkeimmäksi nousi rakennut-tajan edustajan kutsuminen vastaamaan asukkaiden kysymyksiin. Ympäristön osalta jat-koon valittiin oman pihan viihtyvyyden lisääminen istutusten avulla. Yhteisen tekemisen osalta päätettiin pitää säännöllisesti kaikille avoimia kokoontumisia, joissa asioista yh-dessä päätettäisiin.

Valitut neljä toimintasuunnitelmaa otsikoitiin seuraavasti:

1. Terveyspalveluiden kehittäminen
2. Rakennuttajan edustaja paikalle vastaamaan kysymyksiin

3. Pihan viihtyvyyden lisääminen
4. Asukastoimikunta keskustelufoorumiksi

7.4 Tuumasta toimeen: ”Luodaan semmoinen yhteinen ympyrä”

Verstaan lopuksi toimintasuunnitelmat sekä niihin liittyvät yhteisesti sovitut asiat ja aikataulut kirjattiin ylös.

Terveyspalveluiden kehittäminen kohdistui hyvinvointipalveluita tuottavaan Ikifitiin. Ensimmäiseksi todettiin, että hyvinvointipalveluihin liittyvää tiedottamista tulee parantaa ja sen tulee olla säännöllistä. Vastaus ongelmaan on talon asukkaille postiluukkuihin jaettava Ikifitin kuukausitiedote, jossa kerrotaan ajankohtaisista asioista. Ensimmäiseen kuukausitiedotteeseen toivottiin vielä kooste hyvinvointivastikkeeseen kuuluvista palveluista, muista saatavilla olevista palveluista hintoineen sekä yhteisten tilojen käyttöaika-
tauluista. Kuukausitiedotteen lisäksi ajantasainen tieto ja mahdolliset muutokset aikatauluihin tavoittaisi asukkaat parhaiten viikkotiedote, joka näkyisi jatkossa YITplus-palvelussa ja sen voisi saada myös paperiversiona Ikifitin toimistosta. Molemminpuolista vuorovaikutusta helpottamaan toivottiin viikoittaista säännöllistä päivystysaikaa, jolloin kaikista Ikifitin palveluista voisi käydä kysymässä, tehdä ajanvarauksia, esittää toiveita ja antaa palautetta. Lisäksi toivottiin palveluvalikoimaan lisättävän hierojan ja jalkahoitajan palveluita sekä liikuntaryhmiin venyttely- ja tasapainoryhmiä.

Taloyhtiöön ja pihaan liittyvissä asioissa todettiin, että niihin tarvitaan vastauksia rakennuttajalta. Verstaassa sovittiin, että yksi talon asukkaista on yhteydessä rakennuttajaan sekä tulevaan isännöitsijään ja selvittää milloin olisi mahdollista saada rakennuttajan edustaja paikalle. Samalla olisi tarkoitus selvittää myös rakennuttajan osuutta pihan viihtyvyyden lisäämiseksi. Tulevasta tilaisuudesta ja muistakin taloyhtiöön liittyvistä asioista sovittiin tiedotettavan aulan ilmoitustaululla.

Viimeiseen otsikkoon liittyvässä keskustelussa nousi esiin halu tutustua naapureihin sekä tahto yhdessä tekemiseen ja harrastamiseen. Yksi verstaan osallistuja kiteytti ajatuksen osuvasti: ”Luodaan semmoinen yhteinen ympyrä.” Ympyrän aikaansaamiseksi sovittiin, että perustetaan asukastoimikunta, joka toimii keskustelufoorumina ja kokoontuu sään-

nöllisesti pohtimaan yhteisiä asioita ja ideoita yhdessä tekemiseen. Ensimmäisen tapaamisen sovittiin olevan 18.5. klo 10.00, jolloin nyt esille tulleita asioita, kuten yhteisiä pelisääntöjä, voidaan ajaa yhdessä eteenpäin. Tarkoituksena on, että kokoontumiset ovat kaikille avoimia ja keskustelevia. Myös Ikifitin edustajien toivotaan olevan paikalla. Yhdessä tekemiseen liittyen sovittiin lisäksi, että kokoonnutaan joka kuun kolmas torstai, jolloin yhdessä päätetään, mitä tehdään. Yhdessä tekemisestä tiedotetaan terveystiedotusten kuukausitiedotteessa. Lisäksi sovittiin, että yhdessä tekeminen on yksi asukastoyhteisön ensimmäisen tapaamisen aiheista.

7.5 Palautetta verstaustyöskentelystä

Kaikki verstaan lopussa paikalla olleet osallistujat (11 henkilöä) vastasivat yksinkertaiseen ja lyhyeen palautekyselyyn (Liite 3). Jokainen vastaajista oli ruksannut vastauksensa kysymyksiin ”Tykkäsitkö tulevaisuusverstaasta?” ja ”Oliko tulevaisuusverstaasta mielestäsi hyötyä?” lähelle janan ”kyllä, paljon”-kohtaa.

Vapaamuotoista palautetta antoi kuusi osallistujaa. Positiivisissa palautteissa verstaasta kuvattiin hyväksi tilaisuudeksi ja siinä syntyneitä keskustelua mielenkiintoiseksi. Myös toisiin asukkaisiin tutustuminen koettiin hyväksi. Negatiivisissa palautteissa todettiin, että asiaa yhdelle kerralle oli liikaa.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Tulevaisuusverstaan arviointi

Hyvä tutkimuskäytäntö edellyttää, että tutkittavilta saadaan tutkimukseen osallistumisestaan suostumus. Tutkimukseen osallistujan tulee myös saada kaikki oleellinen tieto siitä, mitä tutkimuksen kuluessa tulee tapahtumaan. Tutkimustietojen käsittelyssä keskeistä on luottamuksellisuus ja anonymiteetti. (Hirsjärvi & al. 2004, 26–27.)

Osallistuminen tulevaisuusverstaaseen oli vapaaehtoista. Jo ennakkokyselyn perusteella kiinnostuneita oli sopivasti, sillä Rubinin (2004) mukaan verstaan osallistujien määrä ei saisi ylittää kahtakymmentä, jotta kaikki pystyisivät osallistumaan aktiivisesti työskenteleeseen ja saamaan äänensä kuuluville. Toisaalta liian pieni ryhmä ei pysty välttämättä tuomaan ideoimisen ja pohdiskelun kannalta riittävää monipuolisuutta ja näkökulmien vaihtelua. Viidentoista hengen ryhmä tuntui sopivalta määrältä myös sen ohjattavuuden kannalta.

Nurmelan (2013, 213) mukaan tulevaisuusverstaat ovat tulevaisuuden tekemistä koska niissä tutkitaan sitä, mitä tulevaisuudelta halutaan. Verstaat toimii tiedonhankinnan ja oppimisen vuorovaikutusalueella, sillä verstaan avulla selvitetään mitä jo tiedetään mahdollisuuksista tavoitella haluttua sekä sitä, mistä pitää vielä ottaa selvää. Tulevaisuuteen katsominen lienee myös kiinnostavampaa ja innostavampaa, sillä verstaan osallistujat kokivat ongelmien miettimisen hankalaksi. Toisaalta he olivat asuneet uudessa asuinyhteisössä vasta vähän aikaa, joten jos verstaan järjestäisi vuoden kuluttua uudelleen, ongelmat olisivat varmasti erilaisia. Ideoiden ja toiveiden miettimisen helppous näkyi myös niiden määrässä.

Tulevaisuusverstaan ohjaaja osallistuu itsekkin osaltaan verstaan tuotokseen. Nurmela (2013, 215) korostaa ohjaajan roolin olevan mielenkiintoinen mutta vaativa, sillä ohjaajan tulee ottaa verstaan ongelma omakseen ja toisaalta hänen on uskaltauduttava ruokkimaan osallistujien ideoiden kehittelyä ja vaikuttamispolkujen hakua. Ohjaajana tein verstaan kaikissa vaiheissa laajentavia ja tarkentavia kysymyksiä ja varmistin, että päätetyt asiat olivat kaikkien verstaan osallistujien hyväksymät ja että olin itse ymmärtänyt asiat oikein. Oli kiinnostavaa seurata, miten hajanaisista ongelmista ja lennokkaistakin ideoista lopulta muovautui varsin käytännönläheiset kehittämiskohteet.

Tutkimuksen kannalta tulevaisuusverstaan ohjaajan objektiivisuus on tietysti huomiotava. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa, jona myös tapaustutkimusta voidaan pitää, tutkija joutuu jatkuvasti pohtimaan tekemiään ratkaisuja ja näin ottamaan yhtä aikaa kantaa sekä analyysin kattavuuteen että tekemänsä työn luotettavuuteen (Eskola & Suoranta 1998, 209). Vaikka pääasiallisin luotettavuuden kriteeri onkin tutkija itse, ei ohjaajan rooli tulevaisuusverstaassa mielestäni pääse liian määrääväksi, varsinkaan jos osallistujat ovat aktiivisia. Ongelmat ja ideat ovat aina osallistujien tuotoksia.

8.2 Ajatuksia tulevaisuusverstastyöskentelystä

Tulevaisuusverstaas-menettelmä soveltui mielestäni hyvin työskentelytavaksi uudelle asuinyhteisölle. Sen avulla toisilleen vielä vieraat asuinyhteisön jäsenet pääsivät keskustelun myötä luontevasti tutustumaan toisiinsa. Lisäksi tulevaisuusverstaas asettaa kaikki osallistujansa samalle viivalle, koska myös ongelmia lähdetään ensin yhdessä miettimään.

Verstaan vaiheittainen eteneminen toimi ongelmanratkaisussa hyvin. Se antoi tilaa keskustelulle kaikista pienistäkin ongelmista ja ideoista, mutta kuitenkin fokusoiti vain tärkeimmät asiat jatkokäsittelyyn. Näin lopputuloksena oli muutaman asian konkreettinen toimintasuunnitelma, eikä vain lista yleisesti käsitellyistä asioista. Vaiheiden noudattamista ja niiden puitteissa pysymistä jouduin muutaman kerran korostamaan, sillä osa verstaan osallistujista olisi ratkaissut asioita jo heti ongelmavaiheessa, jolloin ideointivaiheen ongelmiin tuomat uudet ajatukset olisivat jääneet huomiotta.

Nurmelan (2013, 215) kokemusten mukaan tulevaisuusverstaas on innostava, käytännönläheinen ja toimintaan kannustava menetelmä. Ajatukseen on helppo yhtyä jo ensimmäisen verstaasokemuksen myötä. Ohjaajana koin menetelmän mielekkääksi ja osallistujien toimintaan aktivointi oli sen vaiheiden avulla helppoa. Eri vaiheet pitivät mielenkiintoa yllä ja toisaalta niiden ansiosta tuli kokemus asioiden etenemisestä. Lisäksi todellistamisvaiheen konkreettiset toimintasuunnitelmat olivat palkitsevia niin ohjaajalle kuin osallistujillekin, sillä ne todella todensivat sen, että verstaassa saatiin oikeasti jotain aikaan. Tulevaisuusverstastyöskentelyn avulla sain osallistujat mukavalla tavalla miettimään asioita eri näkökulmista sekä pohtimaan niihin ratkaisuja yhdessä.

Tunnelma verstaassa pysyi hyvänä ja ilmapiiri keskustelevana ja avoimena. Tulevaisuusverstaaseen oli varattu aikaa taukoineen neljä tuntia ja siihen mahtui myös orientaatioharjoituksia verstaan alussa ja vaiheiden välissä. Olin myös varautunut siihen, että pystyn muuttamaan suunnitelmaa ja aikataulua, mikäli jokin vaihe tarvitsee enemmän aikaa kuin olin suunnitellut. Keskusteluun olin varannut jokaisessa vaiheessa aikaa, sillä yhteisöllisyyden kehittymisen kannalta myös aiheesta sivuraiteille eksyvät puheenaiheet ovat tärkeitä ja tilaisuuden yksi tarkoitus oli asukkaiden toisiinsa tutustuminen.

Tulevaisuusverstaas tarjosi mielestäni toimivan ja yhteisöllisen tavan käsitellä asuinyhteisön asioita sekä hyvän toimintamallin ja alustan myös jatkoa ajatellen. Verstaas ei tuntunut kertakäyttöiseltä ja se toivottavasti tuottikin myös pitkäkestoisia vaikutuksia ainakin perustetun asukkaiden keskustelufoorumin myötä. Myös verstaan osallistujat itse pohtivat, että vastaava verstaas olisi hyvä järjestää vaikka vuoden kuluttua uudelleen.

9 POHDINTA

Sosiaalipedagogisen ymmärryksen mukaan ihmisen perusolemus on yhteisöllinen ja sosiaalinen. Yhteisö on persoonan kasvun koti. Ihmiset oppivat ja kasvavat yhteisölliseen toimintaan osallistuessaan ja tuon osallistumisen myötä yhteisöt kehittyvät ja vahvistuvat. (Ryynänen 2016, 135.)

Keskinäinen kunnioitus, kunnioittava myötätunto, huolenpito sekä demokraattinen keskustelu, joka mahdollistaa erilaisten näkemysten ilmaisemisen ja niiden avartumisen ovat keskeisiä yhteisöllisyyden prosesseja. Yhteisöllisyyttä rakentuu siellä, missä näitä prosesseja vaalitaan ja tuetaan. (Vanhalakka-Ruoho & Filander 2009, 375)

Yhteisöistä ja yhteisöllisyydestä puhuttaessa esiin nousee usein sosiaalipedagogista toimintaa luonnehtiva sana *praxis*. Praxis tarkoittaa teorian ja käytännön sekä ajattelun ja toiminnan toisiaan ruokkivaa ja rikastuttavaa suhdetta. Se merkitsee sitä, että toiminnan tulee olla reflektoitua eli tietoista ja pohdittua. Praxis edellyttää myös kykyä ottaa etäisyyttä arkiajattelusta ja rutiininomaisista tavoista nähdä ympärillämme olevat asiat. Toiminnan alaa koskeva teoreettinen tutkimustieto on etäisyyden ottoon yksi keino, mutta yhtä lailla sitä voi olla omaa ja yhteistä elämään koskevien konkreettisten tilanteiden ja ongelmien ratkominen yhdessä. (Ryynänen 2016, 135).

Sosiokulttuurisen innostamisen metodologinen lähtökohta on ihmisten oma osallistuminen. Käytännön toiminnassa se tarkoittaa freireläistä toimintatutkimuksellista otetta, jossa edetään yhdessä tilanteen kartoittamisesta toimintatapojen suunnitteluun. Tiivistettynä sosiokulttuurisen innostamisen prosessi voidaan kuvata yhdellä lauseella: ”Meidän on nähtävä, arvioitava näkemämme ja toimittava muutoksen aikaan saamiseksi”. Keskeistä on, että toiminnan sisällöt ja toimintatavat määritellään yhdessä. Ohjaajan roolina on tällöin olla kanssakokija, kanssatoimija sekä toiminnan käytännön sujuvoittaja ja innostaja. (Ryynänen 2016, 136.)

Tulevaisuusverstaan myötä kaikille osallistujille tarjoutui mahdollisuus keskustella asuinyhteisöön liittyvistä yhteisistä asioista, tuoda esiin omia toiveitaan ja tarpeitaan sekä ideoita ja kehittää asuinyhteisöä edelleen. Koska verstaaseen ei tarvinnut valmistautua, eikä lopputuloksellekaan oltu asetettu mitään ennakko-odotuksia, muotoutui verstaan ilmapiiristä kokeileva ja rento.

Tutkijana ja tulevaisuusverstaan ohjaajana ensisijainen tavoitteeni oli testata tulevaisuusverstaas-menetelmää käytännössä sekä innostaa asukkaita yhteisen tekemisen pariin. Tämän vuoksi en halunnut rajata verstaan aihealuetta koskemaan vain Ikifitin hyvinvointipalveluita tai kuukausittain kokoontuvan virkistys- ja harrastusryhmän tekemistä, vaikka kyseisen ryhmän ohjaus jatkossa vastuulleni kuuluukin. Ongelmavaiheen otsikko asuinyhteisön ongelmista ja epätoivottavista asioista toi esiin asuinyhteisöön liittyvät asiat kokonaisvaltaisesti ja uskon, että se palveli asukkaiden yhteisöllisyyden tukemista ja sen kehittymistä enemmän.

Aidoissa yhteisöissä ihmiset kohtaavat toisensa kokonaisina ihmisinä, joten myös asuinyhteisö on kohdattava kokonaisuutena. Tulevaisuusverstaan tulokset osoittavat, että asuinyhteisön viihtyvyyteen ja toimivuuteen sekä yhteisöllisyyden kokemiseen vaikuttavat monet asiat. Ne voivat olla konkreettisia ja käytännöllisiä kuten piha-alueen viihtyvyys tai ovien lukitseminen, tai ne voivat liittyä haluun toimia ja tehdä yhdessä.

Tulevaisuusverstaan tuloksia ei voi yleistää, sillä jokaisesta verstaasta tulee sen osallistujien tuottama yksilöllinen tuotos. Menetelmänä tulevaisuusverstaas on mielestäni toimiva ja se soveltuu monenlaisten yhteisöjen käyttöön ja monenlaisiin tarpeisiin. Yhteisöllisyyden tukemiseen verstaas soveltuu erinomaisesti ja uuden asuinyhteisön tai muun vastaavan ryhmän alkutaipaleella sellainen kannattaa järjestää, sillä se vahvistaa yhteisön tarvitsemia vastavuoroisia suhteita ja dialogin syntymistä.

Nurmelan (2013, 214) mukaan tulevaisuusverstaas on empatian foorumi ja heikkojen signaalien etsintäpaikka, jossa tehdään sosiaalisia keksintöjä. Näin ollen tulevaisuusverstaas sopii myös palvelujen kehittämisen menetelmäksi, sillä sen avulla palvelun käyttäjien toiveet ja ideat saadaan esiin. Tulevaisuusverstaas vastaa muuttuviin palvelutarpeisiin ja haasteeseen kehittää uusia palvelumalleja, sillä sen avulla on mahdollista tarkastella kriittisesti nykyisiä palveluita yhdessä ikääntyneiden kanssa sekä tuottaa heidän kanssaan uusia sosiaalisia innovaatioita.

Yhtenä työn tavoitteena oli helpottaa uuden senioritalon aktiivisen ja osallistavan asukas-toiminnan alkua. Tutkimuksen tulosten mukaan tulevaisuusverstaas-menetelmä osallistavana ja tasavertaisena työskentelymuotona soveltuu erinomaisesti juuri tällaiseen tarkoitukseen. Verstaskokemuksen ja verstaan tulosten perusteella vastaava tulevaisuusverstaas

on helposti järjestettävissä ja myös toimintamalli menetelmän hyödynnettävyydestä olisi kehitettävissä. Mallia voisi soveltaa muihinkin uusiin asuinyhteisöihin yhteisöllisyyden tukemiseksi ja malli on sovellettavissa tukemaan yhteisöllisyyden syntyä muihinkin uusiin yhteisöihin tai ryhmiin. Myös monille sosiaalialan asiakkaille tulevaisuusverstaan voisi järjestää paitsi osallisuuden, mutta myös palvelujen kehittämisen näkökulmasta. Näin ollen tutkimuksen perusteella olisi mahdollista tuotteistaa monipuolinen yhteisöllisyyttä ja osallisuutta tukeva toimintamalli, jossa ideoiden arviointi ja analysointi johtaa lopulta käytännön toiminnan suunnitteluun ja muutokseen. Toimintamallin tuotteistamisprosessi soveltuisi hyvin myös jatkotutkimuksen aiheeksi.

Tulevaisuusverstaas-menetelmä toimii hyvin myös jo olemassa olevien yhteisöjen ongelmanratkaisu-menetelmänä. Kuten luvussa 5.2 todettiin, verstaas on tulevaisuustyökalu, joka soveltuu hyvin erilaisille kansalaisryhmille, kuten koulun tai alueen opettajille, kylän asukkaille, järjestön jäsenille tai työpaikan henkilökunnalle.

Tulevaisuusverstaas on siis moneen sopiva sosiaalipedagoginen kehittämismenetelmä, jossa tämän kappaleen alussa mainittu praksis on vahvasti läsnä. Verstaas avulla on mahdollista ottaa etäisyyttä arkiajattelusta ja rutiininomaisista tavoista nähdä ympärillämme olevat asiat, joka muuttuvassa yhteiskunnassamme onkin yhä tärkeämpää. Uskon, että menetelmän hallinta on valmistuvalle sosionomille hyödyllinen ja siksi koen tutkimuksen olleen hyvin onnistunut myös ammatillisen kehittymiseni kannalta.

Nestorin Aarteen tulevaisuusverstaassa luotiin yhdessä yhdenlainen yhteisöllisyyden malli. Asuinyhteisön yhteisöllisyyden prosessi on vasta alussa ja sen kehittyminen tapahtuu ajan kuluessa sen jäsenten toiminnan myötä. Vaikka yhteisöllisyyttä rakennetaan arjen vuorovaikutustilanteissa, kannattaa ainakin välillä muistaa myös tulevaisuusverstaasmielikuvitusvaiheen unelmat tai järjestää uusi tulevaisuusverstaas, sillä Vidalin (2005, 1) mukaan juuri unelmat tekevät yhteisöstä elinvoimaisen.

LÄHTEET

Andersson, S. 2007. Palveluasuntoja ikäihmisille. Palveluasumisen nykytilanne ja tuleva tarve. STAKES. Raportteja 14/2007. Helsinki: Valopaino.

Aro, J. 2011. Yhteisöllisyys ja sosiaalinen side. Teoksessa Kangaspunta, S. (toim.) Yksilöllinen yhteisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy –Juvenes Print.

Dunderfelt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia: lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. Juva: WSOY.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Haarni, I. 2010. Kolmas elämä: aktiiviset eläkeläiset kaupungissa. Helsinki: Gaudeamus.

Hakonen, S. 2008. Ennakoiva ja voimaannuttava elämäkäytäntö. Teoksessa: Suomi, A. & Hakonen, S. (toim.) 2008. Kuluerästä voimavaraksi. Sosiokulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskäsityksiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Haverinen, R. 2008. Osallisuutta ja ihmisen kunnioitusta – ikääntyneiden palvelukokemuksia. Teoksessa: Suomi, A. & Hakonen, S. (toim.) Kuluerästä voimavaraksi. Sosiokulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskäsityksiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Heimonen, S. 2009. Ikääntymisen haasteet toimintakyvylle. Toimintakyvyn arviointi ja tukeminen. Teoksessa Pohjolainen, P. & Heimonen, S. (toim.) Toimintakyvyn laaja-alainen arviointi ja tukeminen. Oraita 1/2009. Ikäinstituutti.

Helminen, J. 2016. Sosiaaliohjaus: lähtökohtia ja käytäntöjä. Helsinki: Edita.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hyypä, M. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hyypä, M. 2005. Me-hengen mahti. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Hyypä, M. 2013. Sosiaalinen pääoma ja vanheneminen. Teoksessa Heikkinen, E., Jyrkämä, J. & Rantanen, T. (toim.) Gerontologia. Saarijärvi: Saarijärven Offset.

Hämäläinen P., Kojo H., Lanne M., Rytönen A. & Reisbacka A. 2013. Ikäihmisen tulevaisuuden asuminen. Kirjallisuuskatsaus. VTT.

Ikifit.2017. Luettu 5.2.2017. www.ikifit.fi

Juhila, K. 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.

Julkunen, R. 2008. Ikä ideana ja tutkimuskohteena. Teoksessa: Suomi, A. & Hakonen, S. (toim.) 2008. Kuluerastä voimavaraksi. Sosiokulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskäsityksiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Jyrkämä, J. 2008. Vanheneminen, arkitilanteet ja toimijuus, Teoksessa Heikkinen, E. Jyrkämä, J. & Rantanen, T. (toim.) Gerontologia. Saarijärvi: Saarijärven Offset.

Jyrkämä, J. 2013. Muistisairaus, arkitilanteet ja toimijuus. Teoksessa Virjonen, K. (toim.) Muistin ongelmat. Toimiva palvelukokonaisuus ehkäisystä hoitoon. Juva: PS-kustannus.

Jämsen, A. & Pyykkönen A. (toim.) 2014. Osallisuuden jäljillä. Pohjois-Karjalan sosiaaliturvayhdistys ry. Saarijärvi: Saarijärven offset.

Kangaspunta, S. 2011. Traditionaalista yhteisöstä verkkoyhteisyyteen. Teoksessa Kangaspunta, S. (toim.) Yksilöllinen yhteisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy –Juvenes Print.

Kangaspunta, S., Aro, J. & Saastamoinen, M. 2011. Yhteisyyden jatkumo. Teoksessa Kangaspunta, S. (toim.) Yksilöllinen yhteisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy –Juvenes Print.

Katainen, J. 2006. Seniori Suomessa – ennusteita tulevasta kehityksestä. Teoksessa Tuppurainen, Y. (toim.) Tulevaisuuden senioriasuminen (TSA) –hanke. Loppuraportti. Oulun yliopisto, julkaisu AO/A37. Oulu: Oulun yliopistopaino.

Koivula, R. 2009. Toimijuus ikääntyessä. Teoksessa Pohjolainen, P. & Heimonen, S. (toim.) Toimintakyvyn laaja-alainen arviointi ja tukeminen. Oraita 1/2009. Ikäinstituutti.

Korkiamäki, R. 2016. Nykyjäsenyksiä yhteisöistä. Teoksessa Roivainen, I. & Ranta-Tyrkkö, S. (toim.) Yhteisöt ja yhteisösosiaaliryöryn lähtökohdat. Tallinna: United Press Global.

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Muutoksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.

Kurki, L. 2007. Innostava vanhuus. Anjalankoski: Solver palvelut Oy

Laitinen, M., Pohjola, A. 2010. Asiakkuus sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus

Laitila, M. 2010. Asiakkaan osallisuus mielenterveys- ja päihdetyössä Itä-Suomen yliopisto. Hoitotieteen laitos. Väitöskirja.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista. 28.12.2012/980

Leemann, L., Kuusio, H. & Hämäläinen, R.-M. 2015. Sosiaalinen osallisuus. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Luettu 2.3.2017. www.thl.fi/sokra.

Lehtonen, H. 1990. Yhteisö. Tampere:Vastapaino.

Mikkola K. & Rasila H. 2006. Senioriasuminen Suomessa ja ulkomailla. Teoksessa Tuppurainen, Y. (toim.) Tulevaisuuden senioriasuminen (TSA) –hanke. Loppuraportti. Oulun yliopisto, julkaisu AO/A37. Oulu: Oulun yliopistopaino.

Nurmela, J. 2013. Tulevaisuusverstas ja uusia "verstashenkisiä" tulevaisuuden muovaamisen menetelmiä. Teoksessa Kuusi, O., Bergman, T., & Salminen, H. (toim.) Miten tutkimme tulevaisuuksia? Sastamala: Vammalan kirjapaino.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät: uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOY pro.

Pessi, A. B. & Seppänen, M. 2011. Yhteisöllisyys. Teoksessa Saari, J. (toim.) Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press

Pohjola, A. 2015. Yhteisöt ja yhteisöllisyys monimuotoisena ilmiönä. Teoksessa Väyrynen, S., Kostamo-Pääkkö, K. & Ojaniemi, P. (toim.) Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. Tallinna: United Press Global.

Rantanen, T. 2016. Aktiivisena vanheneminen – ei pelkästään liikuntaa. Jyväskylän Yliopisto. Tiedeblogi 8.9.2016.

Roivainen, I. & Ranta-Tyrkkö, S. (toim.) Yhteisöt ja yhteisösosiaalityön lähtökohdat. Tallinna: United Press Global.

Ryynänen, S. 2016. Yhteisöt kasvatuksen, taiteen ja hoivan voimavarana. Teoksessa Roivainen, I. & Ranta-Tyrkkö, S. (toim.) Yhteisöt ja yhteisösosiaalityön lähtökohdat. Tallinna: United Press Global

Rubin, Anita (2004) Tulevaisuudentutkimus tiedonalana. TOPI – Tulevaisuudentutkimuksen oppimateriaalit. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto. Luettu 29.3. 2017. <https://tulevaisuus.fi/metodit/skenaariotyoskentelyn-sovelluksia/osallistavat-menetelmat/tulevaisuusverstas/>

Saaranen-Kauppinen, A., Puusniekka, A. Tapaustutkimus. Teoksessa Saaranen-Kauppinen, A., Puusniekka, A. KvaliMOTV - Menetelmä-opetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

Saarenheimo, M. 2008. Kokemustieto ja hiljainen tieto ikäihmisten ja yhteisöjen voimavarana. Kirjassa Kulueraistä voimavaraksi. Sosiokulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskysymyksiin. Toim. Suomi, A. & Hakonen, S. 2008. Juva: PS-kustannus.

Saastamoinen, M. 2009. Aikalaiskeskustelua yhteisöllisyydestä. Teoksessa Frilander, K. & Vanhalakka-Ruoho, M.(toim). Yhteisöllisyys liikkeessä. Jyväskylä: Gummeruksen Kirjapaino Oy.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2011. Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020. Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategia. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2011:5. Luettu 28.3.2017. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/73418/URN%3aNBN%3afi-fe201504223250.pdf?sequence=1>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2013. Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi. Luettu 25.3.2017. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/69933/ISBN_978-952-00-3415-3.pdf?sequence=1

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2017. Osallisuus. Luettu 28.3.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>.

Tyynelä, S. 2016. Elämää yhdessä – yhteisöllisen senioriasumisen toimintamalli. Jaso. Keuruu:Keuruun laatupaino KLP Oy.

Vanhalakka-Ruoho, M. & Filander, K. 2009. Yhteisöllisyys liikkeessä. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Vidal, R. 2005. The Future Workshop: Democratic problem solving. Informatics and Mathematical Modelling. Technical University of Denmark.

Vilkka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino.

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Virtanen, P., Suoheimo, M., Lamminmäki, S., Ahonen, P. & Suokas, M. 2011. Matka-opas asiakaslähtöisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseen. Tekesin katsaus 281/2011. Helsinki.

Väyrynen, S., Kostamo-Pääkkö, K. & Ojaniemi, P. (toim.) 2015. Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. Tallinna: United Press Global.

Toikko, T. 2011. Kokemusasiantuntija palveluiden kehittäjänä. Teoksessa: Ruuskanen, P.T. Savolainen, K. Suonio, M. (toim.) Toivo sosiaalisessa. Toivoa luova toimintakulttuuri sosiaalityössä. Kuopio: Unipress

Tyynelä, S. 2016. Elämää yhdessä- yhteisöllisen senioriasumisen toimintamalli. Yhteisöllisen toimintamallin luominen varttuneiden asumisoikeustaloihin -projektin loppuraportti. Keuruu: Keuruun Laatupaino KLP Oy.

YIT.2017. Seniorikoti hyvän olon palveluilla! Luettu 5.2.2017. <https://www.yit.fi/asunnot/tampere/niemenranta/tampereen--nestorin-aarre?gclid=CKyukpiHgdQCFUt-1GQodrTkKcA>

LIITTEET

Liite 1. Alustava kysely Nestorin Aarten asukkaille

MITÄ TEHTÄISIIN?

Kysely Nestorin Aarten asukkaille

Vastaa seuraaviin kysymyksiin ympyröimällä sopiva vaihtoehto.

Kuinka tärkeäksi koet viihtyvyytesi kannalta asuinyhteisösi yhteisöllisyyden?

1. Erittäin tärkeänä
2. Melko tärkeänä
3. En kovinkaan tärkeänä
4. En lainkaan tärkeänä

Kiinnostaako sinua yhdessä tekeminen ja harrastaminen?

Ei

Kyllä

Haluatko olla mukana luomassa ja kehittämässä Nestorin Aarten yhteisöllisyyttä ja palveluita?

En

Kyllä

Mikä ajankohta sopisi parhaiten kerran kuussa kokoontuvalle virkistys- ja harrastusryhmälle?

1. arki-aamupäivä
2. arki-iltapäivä
3. arki-ilta
4. lauantai

Mikä viikonpäivä olisi paras? _____

Jos haluat olla mukana kehittämässä Nestorin Aarten yhteisöllisyyttä ja palveluita, mikä ajankohdista sopisi parhaiten tulevaisuusverstaan järjestämiseen?

1. Tiistai 25.4. , aamupäivä
2. Keskiviikko 26.4. iltapäivä
3. Torstai 4.5 aamupäivä
4. Perjantai 5.5. aamu- tai iltapäivä
5. Lauantai 6.5. aamupäivä

KIITOS VASTAUKSESTASI!

Tervetuloa Nestorin Aarteen **TULEVAISUUSVERSTAASEEN** tiistaina 25.4. klo 10-14!

Verstaan tarkoituksena on yhdessä ideoida ja suunnitella mitä kuukausittain koontuvassa virike- ja harrastustoiminnassa tehdään sekä millaista muuta yhteistä tekemistä ja/tai palveluita Nestorin Aarteeseen tulisi kehittää.

Valmistautua ei tarvitse, riittää kun tulet sellaisena kuin olet!
Keittolounas ja kahvi/tee kuuluvat maksutta verstaan ohjelmaan.
Verstaana toimii päiväsal.

Yhteistyöterveisin,

Sari Seitsalo

Ilmoittaudu mukaan pe 21.4. mennessä:
Sari Seitsalo puh. 050 325 1654 tai palauttamalla
oheinen ilmoittautumislomake
Ikifitin postilaatikkoon ala-aulassa.

Tulevaisuusverstaan tuloksia hyödynnetään
Ikifit Oy:n palveluiden kehittämisessä
ja Sari Seitsalon opinnäytetyössä Tampereen
ammattikorkeakoulussa. Verstaan tuloksista toi-
mitetaan tiivistelmä kaikille osallistujille.

Nimi:

Kyllä, ilmoittaudun mukaan tulevaisuusverstaaseen

En pääse osallistumaan, mutta alla on omia ajatuksiani ja toiveitani yhteiseen tekemiseen:

Liite 3. Palautekysely tulevaisuusverstaasta

MITÄS TYKKÄSIT?

Ruksaa oma mielipiteesi kyllä-ei -janalle siihen kohtaan, joka kuvaa parhaiten mielipidettäsi tulevaisuusverstaasta

Tykkäsitkö tulevaisuusverstaasta?

Kyllä, paljon _____ En
yhtään

Oliko siitä mielestäsi hyötyä ?

Kyllä, paljon _____ Ei
yhtään

Vapaamuotoinen palaute, risut ja ruusut: